

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TIBBİ VE AROMATİK BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİNİN

KORUNMASINDA BUNLARIN ÜRETİMİNDE VE

PAZARLANMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE

ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ

AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

TRABZON GİRESUN TOPLANTI TUTANAKLARI

13 Ekim 2019 Pazar

KONU

Trabzon KTÜ Çalışma Ziyareti Toplantısıve Basın Toplantısı

Giresun Taflan Bahçesi Çalışma Ziyareti

Giresun DOKAP Çalışma Ziyareti Toplantısı

13 Ekim 2019 Pazar

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 09.30

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(KTÜ Sunum ve Basın Toplantısı)

KTÜ ORMAN FAKÜLTESİ DEKAN YARDIMCISI BANU ÇİÇEK KURDOĞLU - Bugün bizim Orman Fakültemizden ve Eczacılık Fakültesinden kıymetli öğretim üyelerimizin de sizlere sunumları olacak.

Şimdi sözü size bırakıyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN - Çok değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım, milletvekili arkadaşlarım, çok Değerli Dekan Vekilimiz, üniversitemizin ve fakültemizin hocaları; öncelikle hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Evet, bugün benim için çok duygusal ve heyecanlı bir gün. Tam otuz dokuz yıl önce Trabzon'a gelmiştik. İlk tercihim olan Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümünü yazmıştım. Sabahleyin de anlattım, tam otuz dokuz yıl olmuş. Eskiden koşarak geliyorduk, şimdi biraz nefes nefese kaldık; sabah yürüyüşü de güzel oldu. Gelirken hem o yıllarda üniversitemizin durumu gözümün önünden geçti hem de... Gerçekten botanik bahçesi gibi oldu, birçoğunda bizim diktiğimiz fidanlar da var bunlarda, büyümüşler. O zaman gördüm ki bayağı yaşlanmışız yani uzun bir süre geçti.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Yaş almışsınız Başkanım.

BAŞKAN - Evet.

Bildiğiniz gibi, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Araştırma Komisyonu 5 partimizin teklifleriyle kuruldu, 26'ncı Dönemde kurulmasına karar verildi -onursal Başkanımız İlkSEN Hanım diyorum- oldu fakat seçime gittiğimiz için, biliyorsunuz son yıllarda bizim kaderimiz mi ne, dört yılda 5-6 seçim yaptığımızdan ancak 27'nci Dönemde kurabildik ve çalışmalara başladık. Üç ay süreli bir araştırma komisyonuydu. Meclisin çalışması durunca donduruluyordu. Bugüne kadar da 9 toplantı yaptık Mecliste. Komisyonumuzda üniversitelerden hocalarımızla, bu sektörde çalışanlarla yani bunun üretimini yapanlarla, pazarlamasını yapanlarla 50'nin üzerinde kişiyi dinledik. Güzel sonuçlar çıkacak inşallah.

Aynı zamanda da teknik gezi gibi bizim yaptığımız, onlara gidiyoruz. Daha önce Çorum'a gittik gününbirlik, daha sonra Balıkesir'e gittik Ege'de, yine İç Anadolu'da Konya ve Karaman'a gittik. Başkan Vekilimizin de memleketi olan Karaman tabii ki farklı bir yer, onu da orada gördük. Şimdi tabii Doğu Karadeniz'e gelmemek mümkün değil. Özellikle, okuduğum şehir Trabzon, yine bizim için önemli olan Rize ilimiz ve tıbbi ve aromatik bitki veya bitkisel çeşitliliğin en yoğun olduğu ilimiz, 1'inci sırada Artvin yani 2.727 bitki çeşidi olan bir yer. Orada güzel çalışmaların olduğunu biliyorduk ve özellikle de programımıza orayı aldık. Dün, yirmi dört saat süresince -gerçekten Artvin ilklerin şehri- iklim olarak, bitki çeşitliliği olarak da çok değişken bir yer olduğu için güzel çalışmalar da var, o örnekleri gördük.

Şimdi, Trabzon'a dün gece geldik, bugün de Trabzon'dayız. Dediğim gibi, okuduğum şehir, okuduğum Orman Fakültesinde burada bizim üç buçuk yıl gibi bir süremiz geçti. Yani biraz geç açıldı okul, 81'in 7 Ocakında başladı, 84'ün 17 Temmuzunda 7 kişi olarak mezun olmuştuk. Birisi de Cantürk Hocamdı, Avni Açimoğlu, burada sınıf arkadaşlarım da var, aynı dönemden okuduğumuz hocalarımız da var. Bugün tabii burada olmaktan, dediğim gibi çok mutluyum, heyecanlıyım, bir yandan da gururluyum. Hatta ilk girdiğimde... Trabzon'u tabii hiç bırakmadık, devamlı geldim, hemen hemen her sene geliyorum. Tabii, o zaman çocuktuk, üstten bakardık uçak indiği zaman "Ya, biz de bu uçağa binebilir miyiz?" falan... Biraz da tabii kırsal kesimden gelen öğrenciler olarak ekonomik durumumuz da ona göre idi ama nereden nereye geldi.

Şimdi, bu konuda da yani tıbbi ve aromatik bitki konusunda iyi ki de bu araştırma komisyonu kuruldu, Mecliste görevini şu anda yapıyor. Bu sektör tabii dünyadaki hacmine baktığınız zaman, şu anda her ne kadar 115 milyar dolar civarında bir şey var... Gerçi bizim ülkemiz çok zengin, biliyoruz "12 binin üzerinde bitki çeşitliliği var, 3.600 endemik tür var." diyoruz ama biz milyon dolarlar seviyesinde bir pay alabiliyoruz. Hedef koyduk kendimize "2023 yılında 5 milyar dolar buradan bir pay almamız gerekir." diyoruz. Tabii, bu sektör dünyada hızla geliyor, 2050 projeksiyonu olarak 500 milyar dolardan bahsediliyor. 500 milyar dolar olduğu zaman biz hiç olmazsa bunun yüzde 10'unu alsak -madem o kadar zenginiz- bir 50 milyar dolar falan yani oralara bile çıkabiliriz, var bu potansiyel.

Bu illeri gezmemizin bir şeyi de mesela her ilin bir ürünü olsun dedik. Tamam, çok çeşit var ama bunu ekonomik şeye nasıl geçiririz diye. Bu konuyla ilgili hem daha önce çalışmalar yapılmış, hocalarımız var, DOKAP var mesela burada. Her ilin bir ürünü olsun diyoruz. Dün mesela Artvin'de Şavşat'ta alıç üzerine bayağı bir mesafe katetmişler. Orada alıç olsun dedik, Rize'de dağ kekiği olsun, Trabzon'da likapa diyoruz herhâlde, o olsun gibi belli ürünler çıkaracağız. Mesela nasıl "gül" deyince aklımıza Isparta geldiği gibi, her ilin bir ürünü olsun, bu ürünleri canlandırılabilir ekonomik boyutu açısından, insanlığın da hizmetine sunalım diye düşünüyoruz.

Evet, ben fazla uzatmayayım konuşmamı. Sunum yapacak arkadaşlarımız var, onlar sunumlarını yapsınlar, daha sonra yine soru-cevapta derleyip toparlarız. Süremizi de iyi kullanarak bundan sonra da Giresun ilimize hareket edeceğiz.

Cantürk Hocam, dün gerçekten Artvin'de sizin izlerinizi gördük, gerçekten güzel çalışmalar olmuş, fakültemiz orada ilk orman fakültesiyle başlamış, şimdi üniversite olmuş. Tabii, her gittiğim yerde ben kendime bir pay çıkarıyorum. Orman teşkilatı da dimdik ayakta, rektör hocamız da ormancı olunca dedim yani buraya ormancıların eli değmiş.

Bir de orada botanik bahçesi kuruluyor, arkadaşlar, onu da anlatayım. Botanik bahçesi olayı çok farklı bir şey. Biz mesela geldik Doğu Karadeniz'e, hiç aklımızda yokken Nevzat Ceylan Ağabeyim, eski Milli Parklar Genel Müdürlüğü yapmış, oradaki milli parkların çoğunda imzası olan bir kişi Artvin'de, dedi ki: "Bu Komisyon eğer Batum'daki botanik bahçesini görmüyorsa bu eksik bir şey olur." Hadi, dedik, devletin gücüyle, itibarımızla, Allah Allah, hemen geçtik karşıya. Orada bir de şunu da gördük: Benim bir de hem Fransız hem Türk vatandaşı bir arkadaşım var, Kimliklerin hepsini verdik, tabii, bizim bir anlaşmamız var, nüfus cüzdanıyla geçebiliyoruz, kimlikle geçebiliyoruz yani orada ülkemizin itibarını söyleyeyim; Türk kimliği geçti, Fransız kimliğini geçirmediler arkadaşlar. Bu kadar önemli yani. O ayrıcalığı da orada gördük. Yani Türk kimliğinin gücünü de bilmek lazım. Tabii, bugünlerde biz bu kadar yoğun çalışıyoruz ama ben geç vakte kadar televizyon falan da izliyorum dünya kamuoyunu. Gerçekten, şu anda bir Barış Pınarı Harekâtı var yani oradaki ordumuza ve bunları yönetenlere Allah yardımcı olsun. Tabii, mutlaka -bu sonucu belli olan bir şey- kazanacağız. Çünkü biz hiçbir zaman orada bir terör devletinin kurulmasına fırsat vermeyiz. Yani ne yapıp yapıp orada da başarılı olacağız. Onun için dua ediyoruz askerlerimize, ölenlere de Allah rahmet eylesin, Türk milletinin de başı sağ olsun diyoruz. Gazilerimize Allah acil şifalar versin inşallah.

Evet, buyurun.

KTÜ ORMAN MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜM BAŞKANI DOÇ. DR. SEFA AKBULUT – Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyeleri, değerli misafirler; öncelikle fakültemize tekrar hoş geldiniz demek istiyorum.

Tabii, Komisyonla beraber birkaç gündür yoğun bir şekilde coğrafyanın biyoçeşitliliği, tıbbi aromatik bitkileriyle ilgili bilgilendirme sürekli yapılıyor. Ben tekrara düşmemek açısından bunlara girmek istemiyorum. Ancak, hani, fakültemiz bu projelerin neresinde, bununla ilgili öz bir bilgi vermek istiyorum. Hatta daha öncesinde Sayın Başkanım ifade ettiler, burada öğrenciliği döneminde ve sonrasında ağaç dikimleri oldu. Tabii, biz o bayrağı sonrasında devam ettirdik. Yürüyüş sırasında fark etmişsinizdir, burası oldukça bitkisel çeşitlilik açısından zengin bir kampüs.

BAŞKAN – Kaç tür var?

KTÜ ORMAN MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜM BAŞKANI DOÇ. DR. SEFA AKBULUT – Sayın Başkanım, kampüste sadece odunsu takson olarak yaklaşık 350 tane hem doğal hem egzotik bitki çeşitliliğine sahibiz. Tabii, bunlara otçu bitkileri saymıyorum. Tabii, gezi sırasında çeşitli botanik bahçelerini gezdiniz, gördünüz. Aslında burayı ismi konulmamış bir arboretum, bir botanik bahçesi olarak da nitelendirebiliriz. Bunun çalışmaları da devam ediyor yani bitkilerimizin isimlendirilmesi hatta bir internet sayfası oluşturuldu. Her bir ağaç için bir QR kodlu bir kimlik kartı oluşturuyoruz. Buraya da dışarıdan çok sayıda okullardan öğrenci geliyor. Tabii, biz onlara mümkün olduğunca eşlik etmeye çalışıyoruz fakat yeterli zaman olmadığı için bu QR kodlu etiket sistemini geliştirdik. Böylece okullardan gelen temsilciler telefonlarına bu QR kodu okutarak hemen internet sitesine bağlanıyorlar ve o ağaç hakkında o noktada bilgi sahibi olabiliyorlar.

Bunun dışında, fakültemiz tabii ki yaklaşık elli yıllık bir akademik deneyime sahip ve barındırdığı 100 kadar öğretim üyesiyle ormancılığa önemli katkılar sağlamıştır. Ülkemizdeki tüm orman fakülteleri içerisinde İstanbul’la beraber bu işin lokomotif fakültesi olarak çalışmalarına hâlen devam etmektedir. 2015 yılında özellikle bu DOKAP bölgesinde başlayan tıbbi aromatik bitkilerle ilgili projelerine fakültemizde en başından beri Sayın Profesör Doktor Yüksel Kan Hocamızın da yürütücülüğünde, başkanlığında devam etmekteyiz ve önemli katkılar da sağlamaktayız. Gerek arazi çalışmalarında gerekse fakültemiz bünyesinde yer alan uluslararası öneme sahip ve bir etiketi olan KTÜ herbaryumu, yine iklimlendirme özelliğine sahip teknolojik bir seramız var. Bu serada da bu projeler kapsamında elde ettiğimiz tohumları, çelikleri bu seralarda çimlendirerek, köklendirerek projeye ait yeni fidan ve fideler elde etmiş ve gezi sırasında gördüğünüz plantasyon sahalarında da emeğimiz olduğunu belirtmek isterim. Tabii, bu bir ekip işi; sadece bir üniversite, kişi ya da kurumun tek başına üstlenebileceği bir proje değil, muhakkak bir olmamızın gerektiği ki bölgedeki diğer üniversitelerin de önemli katkılarının olduğunu Yüksel Hocam da zaman zaman ifade ediyorlar. Hem üniversite hem kamu kurum ve tüzel kişiliklerin, özel kişilerin birlikte hareket ettiği önemli bir proje olduğunu da buradan belirtmek istiyorum. Umarım güzel sonuçlar elde edilecektir. Tabii, bu konuda biraz sabırlı olmamız gerekiyor. Sonuçta ağaçlardan verim elde etmek nereden baksanız yine üç beş yıllık bir süreyi -minimum tabii- istiyor. Eğer sabredilirse ülkenin önemli bir potansiyeli olduğunu hepimiz biliyoruz. Bu çeşitliliği değerlendirmek ve ülke ekonomisine kazandırmak adına önemli bir adım atıldığını ve Mecliste de bunun dillendirileceğini görüyoruz. Umarım hem ülkemiz adına hem de bu konuya gönül veren herkes adına önemli gelişmeler olur ve bundan hepimiz istifade ederiz.

Ben dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum.

Hocam, buyurun.

KTÜ ORMAN FAKÜLTESİ DEKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. BANU ÇİÇEK KURDOĞLU - Şimdi, Eczacılık Fakültesinden kıymetli Hocamız Profesör Doktor Sena Sezen, aynı zamanda İLAFAR Müdürü kendisi. Onun sunumlarıyla sizi baş başa bırakıyorum.

Ardından Profesör Doktor İlhan Deniz Hocamızın bir sunumu olacak, Orman Fakültesi, Orman Endüstri Mühendisliğinden.

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Eczacılık Fakültesi, Farmakoloji Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesiyim ve burada hem fakülte ve daha çok üniversitemiz bünyesinde yeni kurulan İlaç Araştırmaları Merkezinin Müdürü olarak buradayım. Ben de tüm sayın vekillerimize, Komisyon üyelerimize, değerli hocalarımıza hoş geldiniz demek istiyorum. Son derece mutluyuz sizleri şehrimizde, üniversitemizde ağırlamaktan.

Burada ben kısaca çok da vaktinizi almadan -programınızın yoğunluğunun farkındayım- özellikle tıbbi aromatik bitkilere daha yüksek teknolojik bir ürün olabilme açısından, ilaç potansiyeli açısından neler yapıyoruz, sizlerle bunları paylaşmak istiyorum. Bu vesileyle de çok hızlı bir şekilde size merkezimizden bahsetmek istiyorum. Biraz daha çok vakti özellikle bu Komisyonun daha çok ilgi alanına girebileceğini düşündüğüm için endemik bitkilerle bölgemizde başlattığımız birkaç çalışmayı ve bunun ilerletilmesi için görüşlerimiz, önerilerimiz nelerdir yani daha çok AR-GE açısından bazı şeylerden bahsedeceğim. Hızlıca geçmek istiyorum.

Biz, tabii ki bu merkezi kurarken ülkemizin önemli stratejileri ve kalkınma planlarını esas aldık ve bunlara baktığımız zaman bizim mesleki ve uzmanlık alanımız açısından ilaç son derece stratejik bir ürün ve üniversitemizin de stratejik planı ilaç konusunda oldukça deneyimi ve tecrübesi olan köklü bir kurum olarak hareket etmemize neden oldu. Burada bunları -şimdi çok uzun tekrar söylemek istemiyorum ama- özellikle yazmak istememin nedeni: Eğer biz bitkisel veya herhangi bir şekilde yüksek teknolojik ürün olarak ilaç elde etmek istiyorsak bunda çeşitli bunun paydaşları var ve biz merkez olarak bunlarda hep iyi olmayı ve yapabilmeyi hedefliyoruz. Millî ve yerli ilaç ülkemizin hedefi kapsamında baktığımız zaman bunun yapılması için gereken tüm adımları biz İLAFAR olarak kendimize hedef kabul ettik.

Şimdi, biraz daha alanımızdan bahsedecek olursam, bizim kuruluş yılımız, Resmî Gazete’de yayımlanarak kurulmamız 17 Ağustos 2018 ve biz bir preklinik ilaç araştırma merkeziyiz ve ilaç derken beşerî, zirai ve veteriner ilaçlar konusunu kapsamımıza alıyoruz. Şu kısmı biraz detaylı geçmek istiyorum. Özellikle, dolayısıyla bu alanlarda kullanılabilecek ilaç etkin maddeleri ki bunların kaynakları, doğal sentetik, yarı sentetik, artık günümüzde biyoteknolojik ya da mevcut ilaçları yeniden konumlandırma şeklinde olabilir ve bu etken maddelerin ya da etkin maddelerin tekrar yeni formülasyonlar hâline getirilmesi ki bu yeni yardımcı maddeler hedeflendirilmiş teknolojik taşıyıcı sistemlerdir, bunları geliştirmek üzere her türlü preklinik AR-GE projelerinin tasarlanması ve uygulanması hedefiyle kurulduk. Buradaki önem hem Komisyonumuzun çalışma alanı hem de genel vizyon olarak baktığımız zaman bu moleküller ya da yeni formülasyonlar ülkemizin bir kere bölgesel ve ekonomik katkı, küresel bir AR-GE merkezi olmayı hedefliyorsak ve ancak bu şekilde yüksek teknolojik ürün ve ticaretleşebilecek bir ürün elde edebiliriz.

Şimdi, burada bizim ortak noktamız AR-GE, hedefimiz AR-GE. Ülkemizde pek çok AR-GE merkezi var, doğru adımlar atıldı ama istediğimiz sonuçları elde edemiyoruz. Bunları incelediğimiz zaman ki Bakanlığımız da özellikle Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı da AR-GE merkezlerindeki birtakım işleyişle ilgili istenilen seviyede olmadığımızı gördü. O yüzden mutlaka bizim şeffaf, sürdürülebilir, hesap verebilir, kaynakları etkin kullanan verimli ve sonuç odaklı -bunun altını çizmek isterim- ki bizim

buradaki sonucumuz da bir ilaç ya da formülasyon geliştirmek. Hızlıca bunları yapmak için yönetimimizi oldukça şeffaf ve sürdürülebilir şekilde kurduk. 6550 sayılı AR-GE Merkezleri Kanunu'nu esas aldık ki şeffaf ve efektif yönetilelim. Buraları hızlı geçiyorum.

Şuradaki bölüm kritiktir: Çünkü her ne kadar iyi yönetseniz bile esasında AR-GE'yi yapan araştırmacılar. Dolayısıyla biz merkezimizin hedef ve vizyonuna göre araştırma gruplarımızı biyoaktif molekül sentezi izolasyon -ki tıbbi ve aromatik bitkilere daha çok burada bu noktadan başlıyoruz- biyokimyasal metod geliştirme, analitik validasyon, farmakogenomik, farmakolojik aktivite, toksikoloji ve formülasyon geliştirmesi olarak aldık ve bu merkezimiz üniversitemizin bünyesindeki çok güçlü altyapısı olan eczacılık, fen, mühendislik ve tıp fakültelerinin araştırmacılarından oluşuyor. Dolayısıyla AR-GE'yi yapmak için odaklı multidisipliner bir grup olmak zorundayız.

Çeşitli etkinlik ve projeler yapıyoruz bu hedef kapsamında, bunları hızlıca geçeceğim. Özellikle yalnız 2018 yılında -dolayısıyla biz sanayi ürün iş birliği hedefli kurulduğumuz için- ilk kurulduğumuz yıldan itibaren Sanayi ve Teknoloji Bakanlığımız kamu-üniversite-sanayi iş birliği yani KÜSİ'nin bir iyi uygulama örneği olarak seçtik. Bu bizim için son derece motive edici ve doğru yolda olduğumuzu gösteren bir hedef.

Bitirdiğimiz bazı projeler var. Yani size bu anlattıklarımı yapabileceğimizi de göstermek istiyorum bir yıllık bir geçmişimiz olmasına rağmen. Formülasyon ve optimizasyon için bir altyapı projesiyle altyapımızı güçlendirdik. İş birliği yapıyoruz, İstanbul'dan etkin madde geliştiren, farklı amaçlarla geliştiren bir özel şirketle. Burada çeşitli protokollerden -özellikle bunun üzerinde durmak isterim- İlaç Endüstrisi İşverenleri Sendikası ülkemizdeki ilaç sektörünün özellikle ulusal firmaların çatı kuruluşlarıdır. Biz bir ürün geliştirmek ve sanayimize destek olmak istiyorsak sektörle ilişkimiz çok önemli. Biz bundan hareketle burada doktora tezlerini, AR-GE projelerini ve sektörle iş birliği yapılmasını bir protokole bağladık, kuruluşumuzdan itibaren. Dolayısıyla bunu son derece önemsiyoruz yani hedeflerimizin bu şekilde gerçekleşeceğine inanıyoruz.

Çeşitli eğitim, etkinlik: Bunu özellikle söylemek istedim çünkü ilaç geliştirme dediğiniz zaman preklinikte ruhsat, çeşitli testler ve bunların belirli akreditasyon şartlarında yapılması gerekiyor. Ülkemizde bu tür merkezler hemen hemen hiç yok, çok detayına girmeyeyim. Dolayısıyla biz bu hedefimiz kapsamında bölgesel desteklerimizi kendimizi bu yönde geliştirmek üzere kullandık, o yüzden bu kalite eğitimleri GNP, GLP eğitimi olarak merkez olarak bu konuda bir eğitimden geçtik. Çeşitli eğitimlerimiz var.

Şimdi şuradan biraz bahsetmek istiyorum son zamanlarda yaptığımız önemli çalışmalar. Şimdi, burada uzman hocalarımız var. Bitkilerin doğal kaynakları şurada, gıda, baharat, sebze, kozmetik, gıda takviyesi, bunları destekleyici tedavi amaçlı kullanabiliyoruz. Şimdi, bizim merkez olarak ya da eczacılık fakültesinde de yaptığımız birtakım araştırma gruplarımızın hedefimiz bitkisel kaynakların ilaç ya da bir farmostik ürüne dönüştürülmesi ve bu şekilde katma değeri yüksek bir ürün elde edebilmek. Bunu belki isterseniz daha sonra tartışabiliriz. Doğal kaynakların ve bitkilerin ilaç olarak kullanılmasının tarihçesi oldukça eski yani sistemik ilaç olarak kullanılmasından bahsediyorum, hani daha eski semtomatik çok eski devirlerde kullanılması şeklinde değil. Dolayısıyla bu bitkiler ya da doğal etken maddeler hâlâ günümüzde klinikte son derece önemli. Teknoloji geliyor, bunlar yüksek teknolojilerle üretiliyorlar ama hâlâ bitkisel kaynaklar kullanılıyor. Biz yemekte de sayın vekillerimizle bir parça konuşuyorduk, paklitaksel son derece 1972'lerde doğal ilaç bir porsuk ağacı galiba Türkçesi ondan izole ediliyor ama biz şu an günümüzde aynı etkin molekülü biyoteknolojik olarak modifiye ederek çok daha etkin ve yüksek bir teknolojik birim olarak kullanıyoruz.

Burada iki tane projemizden, süreç türünden de bahsetmek istiyorum. Şu an yürüttüğümüz bölgemizde Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğümüzün 12'nci bölge ve Trabzon şube müdürüyle bir yürüttüğümüz iki tane projemiz var. Biraz başlangıcından bunun bahsetmek istiyorum ve tekrar sizlerin de önünde hem genel müdürlüğümüze hem de şube müdürlerimize teşekkür etmek istiyorum. Burada bölgede son derece aktif ve faal çalışmalar yapıyorlar ve biz kurulduktan kısa bir süre sonra 2018 yılında kanarya otunun tür koruma eylem planının çalıştayına davet ettiler ve biz de bölgemizdeki böyle bir çalışmaya katıldık, bizim katkımız neler olabilir diye. Özellikle bunlara fotoğraflar koydum, şimdi fotoğraflar ilerledikçe bir AR-GE projesi ilerlerken nasıl ekip büyüyorsa fotoğrafların da kalabalıklaştığını görmeyi istiyorum. Biz, Akif Bey ve ekibiyle birlikte önce bir ön çalışmalarla başladık, acaba bir şey yapabilir miyiz diye düşündük. Daha sonra bunu bölge müdürümüz Ahmet Bey'in de katılımıyla ekibi genişleterek evet, bir proje yapabiliriz, bunu nasıl detaylandıralım dedik ve bu sefer merkezimizden araştırmacılarımız da katıldı. Neler yapabileceğimizi düşündük, biz ne katabiliriz, onlar neler katabilir ve bu nisan ayında üniversitemiz ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü 12'nci Şube Müdürlüğü arasında bir protokol hâline getirildi, bir araştırma protokolü imzaladık ve bu protokolden sonra burada gördüğünüz ve biz artık spesifik olarak bu araştırma projesi üzerinde çalışmaya başladık. Projemizde kanarya otu ki o ilk çalıştayda konusu olan kanarya otu ve ayrıca allı gelin bölgemizdeki endemik iki türü bitki ekstresinin analizi ve farmakolojik aktivitelerinin incelenmesi, bunların bir ürüne gidebilme yolundaki ilk adımları. Burada da gördüğünüz gibi daha ön görüşmelerle başlayan çalışma daha sonra multidisipliner bir ekip çalışması hâline geliyor, burada asıl emeği veren genç arkadaşların, genç araştırmacıların da fotoğraflarını sizlerle paylaşmak istedim. Dolayısıyla bu, bu aşamada çok önem verdiğimiz bir çalışmamız. Bu çalışma kapsamında ilgili uzmanlarla, bölge müdürlüğümüzün ilgili uzmanlarıyla uygun tarihlerde bitkiler toplandı hem kanarya otu hem allı gelin, daha sonra biz şu aşamada bu iki ürünü farmakognoziden sorumlu, izolasyondan sorumlu araştırma grubumuz bunun gerekli projede yazdığımız şekilde ekstralarını hazırladılar ve biz şimdi bu ekstralarda çeşitli biyokimyasal çok hedeflendirilmiş bir şekilde farmakolojik aktivitelerine bakıyoruz. Bu gördüğünüz fotoğraflar Sayın Trabzon Valimizin laboratuvarımızda çalışmalarımızı merak ettiği için yakın zamanda yaptığı bir ziyaretten. Laboratuvarımız yeni kuruluyor, bir kısım düzeneğimiz burada, laboratuvarımızın bir kısmı boş, valiliğimizden de bu konuda büyük bir destek alıyoruz altyapımızı güçlendirmek adına. Dolayısıyla bu da şu an yürüttüğümüz endemik bitkilerle yürüttüğümüz iki projemiz.

Tam olarak tıbbi belki aromatik bitki kapsamına girmese bile bu şekilde geliştirilebilecek ilaç gibi stratejik bir ürün, teknolojik bir ürünün ülkemizde geliştirilmesinde preklinik aşamalarda önemli bir belki yavaşlatıcı faktör de bazı testlerin belirli standartlarda ülkemizde yapılamaması. Şimdi, bu benzer şekilde beşerî ilaç ya da tarım ilaçlarında da böyle bir durum var. Tarım ve Orman Bakanlığımız, TAGEM kapsamında biz bu çağrılarını çok önemsedik, bu yıl GLP standartlarında tarım ilaçlarında toksite araştırmalarının yapılması yönünde bir çağrıya çıktı ve bu da bizim ilgi alanımıza girdiği için biz de İLAFAR olarak çok disiplinli bir ekip oluşturarak bu proje çağrısına başvurduk ve bu kapsamda desteklenen, bu çağrı başlığında desteklenen iki kurumdan bir tanesiyiz. Bunu oldukça önemsiyoruz, Bakanlığımızın da çok önem verdiğini biliyoruz çünkü bu benzer testler tarım ilaçları olsun, veteriner amaçlı kullanılan beşerî ilaçların benzer toksite testlerinin yapılması gerekiyor. Ülkemizde şu an bunu GLP şartlarında yapan maalesef hiçbir laboratuvar yok, bunların hepsi yurt dışında yapılıyor, çok ciddi bir millî kaynak kaybımız var.

Bu projemiz de gene İLAFAR'ın çeşitli araştırma gruplarından araştırmacılarla kuruldu. Bunlar primer olarak yani göstermek istediğimiz primer olarak projeyi şekillendiren bir ekip, daha sonra da projeye diğer araştırmacılarımızı katıyoruz, özellikle bu oldukça kapsamlı bir proje.

Sonuç olarak şöyle bitirmek istiyorum, belki de birtakım tartışma ve soru-cevaba da vakit bırakmak açısından: Bitkiler ve tabii ki doğal kaynaklar aslında baktığımız zaman son derece eğer iyi çalışıldığı zaman ilaç gibi katma değeri son derece yüksek ve stratejik bir ürüne dönüştürülebilir. Bunun yapılması için az önce de size yani kendi örneklerimizle bahsetmeye çalıştım, mutlaka çok disiplinli bir yaklaşımla bakmamız gerekiyor ve dünyayla yarışabilmek için de bunu oldukça hızlı yapmamız gerekiyor. Dolayısıyla bitkilerimizin ki çok zengin bir ülkeyiz bu konuda hele bölgemiz bu konuda çok şanslı. Böyle kaynağı olan bir ülkenin, bir bölgenin mutlaka AR-GE'sini multidisipliner bir yaklaşımla yapması gerekiyor. Bu konudaki araştırma merkezlerinin ve odaklı bilimsel araştırmaların çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bunların insan kaynağı, altyapı ve maddi kaynak, verimli ve sürdürülebilir bir yönetimle yapılması, iş birliğinin desteklenici faaliyetler ya da adımlar atılmasının önemli olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla bu bitkileri bu şekilde ülkemize önemli bir kazanç hâline getirmek için şu AR-GE aşamasında nitelik ve niceliğin artırılması gerektiği yönündeki görüşlerimi merkezimiz adına sizlerle paylaşmak isterim.

Dinlediğiniz için ve geldiğiniz için, tekrar, çok teşekkür ederim. Sorularınız varsa elimden geldiği kadar cevaplamaya çalışırım.

BAŞKAN – Soruları alalım...

Buyurun.

ANG VAKFI TEMSİLCİSİ ÜMİT YAŞAR GÜRSES - Arıcılıkla ilgili olarak bir problem var Türkiye arıcılığında, arı hastalıklarıyla mücadele konusunda. Özellikle varua son yıllarda çok tahripkâr ancak bununla mücadelede bilgisizliğin yanında ilaç sorunu da var. Diğer taraftan yayla kekiğinin varua ile mücadeleye iyi geldiği söyleniyor ama bunun bilimsel bir çalışması yok. Böyle bir çalışmayı yapmayı düşünür müsünüz?

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Biz tabii ki uygun bir proje ekibi oluşturabilirsek yapmayı düşünürüz. O dediğiniz etkiye yani arılar üzerindeki farmakolojik etkisine bakabilmek için şu an bizim ekibimiz de o uzmanlık alanında kimse yok. Ama biz bunu projelendirirken o farmakolojik etkilere bakabilecek uzman veteriner ya da ziraatçı arkadaşları alıp öyle bir etki gösterildikten sonra merkez bünyemizde onu uygun bir formülasyon hâline getirmek yönünde ya da ruhsatlandırılabilmesi için -inşallah o aşamalara gelse- bunlar için yapılması gereken testleri bunları yapabilecek kapasitemiz kısmen var. Şöyle var: Hedefimiz var. Yeni kurulduk yani bir yıl önce kurulmuş bir merkezin bunların hepsini yapıyor demem gerçekçi değil ama bunlar bizim hedeflerimiz ve bu yönde adım attık. Yani amacımız bunu başından sonuna kadar yapabilmek. Hedeflerimizden biri, dediklerimizi yapar hâle gelmek.

Bu arada da özellikle söylemek isterim, bu kadar kısa sürede olmamızın nedeni rektörlüğümüzün bu konudaki vizyonu ve desteğidir. Şu anki laboratuvarımız tamamen üniversitemizin kendi imkânlarıyla yapıldı ve çeşitli kamu kurumları... Buradan Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Trabzon şubemize hem bölge müdürlüğümüze tekrar teşekkür etmek isterim.

Dolayısıyla biz bunun altyapısını üniversitemizin imkânlarıyla yaptık, proje desteklerini kamu kuruluşlarından ve sanayile iş birliğimizle yapıyoruz. Son derece de önemlidir. Hayalimiz yani o noktaya gelebilmek.

ANG VAKFI TEMSİLCİSİ ÜMİT YAŞAR GÜRSES – Hayhay, talepte bulunuruz.

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Biz onunla ilgili bir çalışma başlatabiliriz.

ANG VAKFI TEMSİLCİSİ ÜMİT YAŞAR GÜRSES – Ayrıca verdiğiniz değerli bilgiler için de teşekkür ederim.

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Biz teşekkür ederiz. Sağ olun.

BAŞKAN – Sayın Vekilim, buyurun.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Herkese günaydın.

Sayın Hocam, bu güzel sunumunuz için teşekkür ederim.

Bu kanarya otunu ve allı gelini nasıl seçtiniz? Yani toplumda bunların bazı hastalıklara iyi geldiğini düşünerek mi, sizin bunda motivasyon kaynağınız nedir?

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Şimdi, bu iki şekilde yapılıyor: Bir, Kanarya otunu özellikle bölgemizde endemik olduğu için ve bu konuda bir çalışma yapıldığı için biz “Bununla ilgili yapılmayan bir şey var mıdır?” diye başladık bölgemize bir katkı sağlaması için. Gerek Kanarya otu gerekse seçtiğimiz herhangi bir bitkide öncelikle literatür taramasına bakıyorsunuz “Hangi türleri biliyor, halk arasında belli bir kullanımı var mıdır, içeriği biliniyor mu, halk arasındaki kullanımı nelerdir?” Bunlarla başlayabilirsiniz.

Biz özellikle baktık Kanarya otu’nun, Trabzon Kanarya otu türüyle ilgili farmakolojik etkisine bakılan bir çalışma yok, dünyada farklı türlerinin olduğunu gördük, onların halk arasında kullanımının karın ağrısı, doğum sancılarının giderilmesi gibi daha çok aslında ürogenital ve gastrointestinal kanal kasılmalarıyla ilgili durumlarda olduğunu gördük. Ama bunun bir gerçek şeyi var mıdır, o yüzden ilk aşamada kanarya otunun toplum arasındaki kullanımından harekete başladık. Çeşitli mesane ve uterus, çok teknik mi olacak, bilmiyorum onun kontraktile... Dolayısıyla böyle başladık bu iki çalışmada.

Diğer allı gelin için de daha çok toplumda böyle topikal olarak yara iyileştirmede kullanıyor. Tabii, bu, tamamen anektodal olabilir. Dolayısıyla da buradan hareket edelim deyip buna da antienflamatuar olarak bakıyoruz. Biraz hem etki hem de mekanizma bakıyoruz. Yani bir enflamasyonu giderdiyse, mekanistik söylemelisiniz ki ilaç yoluna gitsin. Bu iki bitkideki yaklaşımımız ama bunun dışında biraz daha merkezimiz genişledikten sonra, belirli etki tarama sistemleri oluşturup mesela aldığımız bütün bitkilere içinden herhangi böyle bir etki var mı diye bakmak istiyoruz. Özellikle şu paklitaksel örneğinden bahsetmek istiyorum. Mesela endemiktir o türü, o bölgede yetişiyor ama halk arasında böyle bir tıbbi kullanımı yok. Orada tamamen devlet desteğiyle 1950’lerde Amerikan Kanseri Enstitüsünün bitkisel kaynaklı kanser ilacı bulma projesiyle oluşturulmuş bir tarama sisteminde ellerine gelen her şeyi taradıklarında bulunmuştur. Şimdi, dolayısıyla, iki yaklaşımın da kullanılması gerekir. Ama biz burada kanarya otunda bundan hareketle başladık literatürde bilinen ve bilinmeyenlere bakarak.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Hocam, ben de size teşekkür ediyorum hem sabahki sohbet hem şimdi için.

Gerçekten Komisyonun da hedefi buydu. Şu aşamaya gelmesini sağlayabilmek endemik bitkilerimizin veya AR-GE’sini yaptığımız son ürünlerin.

Ben şunu soracağım: Üniversite bünyesinde halk sağlığı ya da halk bilimimiz var mı yani anket çalışması bir taraftan sürüyor mu yoksa etnobotanik üzerinden mi sadece yürütüyoruz?

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Şimdi, biri halk sağlığı branşımız var bizim ama bu tür çalışmalar yapıyorlar mı, bilmiyorum. Biz farmakognozi anabilim dalında böyle bir çalışma yaptık ama belki bölgemizde... Şimdi, bir de bizim kapasitemiz, insan gücümüz bu kadar şeye mümkün değil. Öğretim üyesi sorumluluklarımız, araştırmalarımız var. Ama bölgemizde Doğa Koruma Millî Parkların başlattığı bir etnolojik bir arşiv, kayıt altına alma, çok önemli bir çalışma var. Bizden onun parçası olan öğretim üyelerimiz var ve biz de onu kullanmayı istiyoruz.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Multidisipliner çalışma fikrinizi çok önemseydiğim için bunu sordum.

Bir de, Hocam, bünyenizde izolasyon var mı ya da etken madde uzaklaştırma? Mesela ben bir üründe bir lavantada, lavandula angustifolia bir etken maddeyi istemezsem onu siz arındırabiliyor musunuz, uzaklaştırabiliyor musunuz?

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Şimdi, eczacı ve farmakognosi uzmanı bir milletvekilimiz olunca, meslektaşım olunca... Şimdi, benim branşım farmakoloji. Dolayısıyla onu yapan arkadaşlar nasıl yapıyor, bilmiyorum.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – O olabilecek yani. Ben bir sanayici olarak geldiğimi düşünüyorum.

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Bizim amacımız zaten tek bir moleküle indirebilmek ve tanımlayabilmek.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Saflaştırmayı isteyecek miyim? Bu merkezin buna bir hizmeti olabilecek mi?

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Tabii, mesela şu Kanarya otu projesinde öncelikle işte etanol, bütanol, apolar, polar ekstreleri yapıp, ekstrelelere bakıp ondan sonra etki gördüğümüz ekstreği tekrar alt ekstrelelere ayırıp oradaki moleküllerin piklerine ayırıp o moleküle tekrar tek olarak bakmak; hedef zaten böyle bir moleküle dönmek. Bazı yerlerde ekstrelerin etkisi olabilir ama günümüzde baktığımızda ticari yüksek potansiyeli olan ilaç ürünleri bir etkin maddedir.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Mesela ben yanında etanol, bütanolünü istemiyorum.

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Tabii tabii, onları yapmak hedef.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Müşteri olarak geldiğimizde burada bu hizmetleri de alabileceğiz.

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Tabii tabii... İstedığımız o zaten. Dolayısıyla bizim izolasyon, sentez, analitik polidasyon birimlerimiz sadece bize şöyle bir bitki ve bunun içerisindeki maddeleri tek tek ayırıp bana tek tek verin, planlayın dediklerinde bunları yapmak veya istediğim ideal bir kombini şusu olsun, busu olsun... Yani amacımız öyle.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Şimdi, şu anda iki tane bitki üzerinde çalışıyorsunuz. Bunların sürecinin ne kadar bir zamanda neticeleneceğiyle ilgili bir proje akış şeması var mı?

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Tabii, şimdi biz bu projemizi yaparken, projeye başlarken bir iş paketi yapıyoruz. Biz bu projemizi on altı aylık bir süre yaptık. Tabii, doğadan bitkileri aldığınız zaman onların toplanma zamanlarına dikkat etmeniz gerekiyor. Ondan sonra da işte, bizim nisanda projemizin başlaması ki her türlü aşamasının... Aslında deneysel kısmı hani hafifletmiyor, nispeten kolay ama her aşamanın izinler alınarak yapılması gerekiyor. Biz deney hayvanlarında çalışmaya başlayacağımız için aslında on altı aylık süreci o izin süreçlerini de koyarak yaptık. Dolayısıyla biz on altı ayın sonunda o bitkilerden elde edilen çeşitli ekstreler, içlerindeki maddeler nelerdir, şu ortamda, şu deney hayvanında planladığımız etkiyi gerçekten yapıyor mu yapmıyor mu, bunu söyleyebiliriz. Şimdi, bu aşamada hemen ilaca gider mi? Bunu söylemek biraz ütöpik, zor yani. Yani ilaç o kadar kolay değil; bunun biraz daha spesifik, bu etkinin farklı modellerde gösterilmesi lazım, hücredeki hedef molekülünün bulunması lazım, etki mekanizmasının spesifik tanımlanması lazım, mevcut ürünlerden üstünlüğünün olması gerekiyor ama yani dediğim gibi, bu bilimsel süreci işletmemiz gerekiyor.

Ben şu açıdan da bakıyorum, şöyle bir yararı var: Yani önemli olan, gerçekten doğal kaynaklarımızı doğru, bilimsel yaklaşımla sistematik incelemek çünkü bazen halk arasında bu yanlış kullanılıyor da olabilir. Tamamen plasebo etkidir, anekdotal veridir, başka bir şeyle kullanıyor. Dolayısıyla önemli olan, biz, bilimsel olarak böyle bir etkiyi yapıyor yapmıyor diyeceğiz. Bu, ilaç olabilir, bazen şunların da

yüksek katma değeri var tabii ki bir ilaç ve klinikte kullanım apayrı ama bazı etkin maddeler, moleküller deneysel anlamda da kullanılıyor ve tüm dünyada kullanımı var. Bizim ilaç olarak kullanmadığımız çeşitli kimyasal maddeler, bitkilerden elde edilen toksinler var; deneysel olarak çok güçlü. İşte, hücredeki belli reseptörün inhibitörü onu patentlemiş ve biz ona dünya para vererek almak zorundayız. Bizim ülkemizde böyle bir molekül de yok ki bu ilaç sürecinden daha özgün, sizin geliştirdiğiniz -yani teknik detay olaksa da kusura bakmayın lütfen- işte, alfa adrenerejik reseptörlerini yüksek afiniteyle ile bloke eden bir deneysel molekül bulduğum zaman, bunun önu deneysel olarak da çok açık, ticari olarak potansiyeli de çok yüksek çünkü pek çok ilaç çalışıyor. Kanseri illa tedavi etmek zorunda değil ama kanser mekanizmalarında yol alan TGF-beta yol ağının mevcut bilinen en güçlü inhibitörünü buldum deneysel olarak. İnanılmaz bir ürün bu AR-GE’de herkese açık. Dolayısıyla, yaptığımız çalışmaları doğru, bilimsel sistematiikle yaptıktan sonra bu hangi yöne gidebilir diye bakmamız lazım. Bunların hepsini yani dediğim gibi... Yani tabii ki amacımız, ülkemizin de hani özgün bir molekül bulup.. Şimdi, bu molekül tarafı, bir de şöyle bir şey var: Bazen özgün molekülleri, bunu yeni bir formülasyon yapmak -mesela, yine paklitaksel çok yaygın, solid tümörlerde kullanılıyor, yine o örneği vereceğim- bulmak üzere yapılan çalışmaların başlangıcı sistemik olarak 1950’lerde, 1970’lerde izole ediliyor, kliniğe, kullanıma giriyor, şu an 2015’ten sonra aynı molekülün yanına albümin bağlanarak ve biyoteknolojik üretilerek tekrar yeni bir patent aşaması, tekrar bulanlara inanılmaz bir maddi gelir sağladı. Şimdi, olaylara hem bilimsel ve tıbbi yönden bakmak ve sürekli güncellemek gerekiyor. Yani bunun çok farklı boyutları var. Yani çok odaklı bu işe bakmak gerekiyor.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - O yüzden ilaç fiyatları pahalı. AR-GE’ye para harcadım, onu ekliyor fiyatlarına.

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Tabii, tabii.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Şu anda dünyada binlerce böyle deney yapılıyor ama işte paklitaksel gibi başarılı olan da çok az yani biraz ayakları yerde olmak lazım.

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Tabii, mutlaka çok uzun bir süreç. Bazen kullanımdan kalkar, sadece deneysel olarak... İşte, talidomidi bulursunuz çok iyi; kullanımdan kalkar; ondan sonra tekrar -yeniden konumlandırma dediğim o- tamamen yeni bir endikasyonda kullanmaya başlarsınız.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT- Cardura örneği var öyle. Tansiyon ilacı diye girdi, prostat endikasyonu çıktı.

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Yani, böyle çok ilaç var. Dolayısıyla, biz bu merkezde ona da bakmaya çalıştık. Mesela dünyada patent kullanımı, patent koruması kalkmış yeni bir ilaca yeni bir endikasyon bulduğunuz an burada, ülkemizde üreten firmaların da yeni potansiyelini açmış oluyorsunuz; bunlar çok önemli gelişmeler. Böyle bir tarama yaklaşımı da var dünyada. Klinik kullanımı kalkmış, hani, tekrar... Şimdi, bu, hani, bizim merkez olarak çeşitli hedeflerimiz ama bunun önemli bir ayağı da doğal kaynakların çok özgün bir molekül hâline getirilmesi şeklinde.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Türkiye’de sizin gibi başka merkez var mı?

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Şimdi, şöyle: İlaç AR-GE merkezleri var, kısmen preklinik, bazı fazları yapan ama...

BAŞKAN - Üniversite olarak var mı?

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Var. Mesela İzmir’de bir merkez var, ARGEFAR...

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Üniversite bünyesinde mi bu hocam?

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Ege’nin.

ARGEFAR gıda, kozmetik, işte, çeşitli analizler ve faz 1 biyofarmasatik, biyodağılım gibi çalışmalar da yapıyor. Biz kendimize tamamen preklinik, zirai ve veteriner ilaç formülasyonu da koyduk. Özellikle, bu anlamda, zirai ve veteriner ilacı formülasyonu konusunda maalesef hiçbir merkez yok çünkü ilaç esas olarak, özünde eczacılık birimidir ama yani, onu formülasyon yapmak, veteriner amaçlı kullanmak, zirai amaçlı kullanmak mutlaka çok disiplinliliği gerektirir; yani, bu manada böyle bir merkez yok. İstanbul Üniversitesinin bir merkezi var, formülasyon geliştirme, gene böyle uygulama ve araştırma merkezi ama yani, biraz daha aktif, verimli, sektörle ilişkili... Özellikle sektörel ilişkiye, sektörle proje yapmaya, tarım ilaçları ve veteriner ilaca, preklinik geliştirmeye bakış açısında ben bilmiyorum ama kurulmak üzere olduğunu biliyorum, bazı üniversitelerde girişimlerin başladığını biliyorum.

AYŞE SULA KÖSEOĞLU – Bilgi alışverişinde bulunma imkânınız oluyor mu?

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Yani, şöyle: Tabii ki. ARGEFAR’ın başındaki benim farmakolog arkadaşım. İstanbul Üniversitesinin yürüttüğü, esas olarak, İstanbul Eczacılığın yürüttüğü bir merkezdir. Sanıyorum Akdeniz Üniversitesi açmak istiyor. Onlar bizi aradılar, fizibilite hedeflerimizi sordular. Tabii ki iletişim hâlinde duruyoruz çünkü keşke değil 10 tane, 100 tane olsa. Dünya bu şekilde bunları buluyor. Yani, herkese fazla fazla yetecek şeyler var.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Dünyada kimse kimseye sır vermez.

BAŞKAN - Şeffaflık falan diye...

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Şimdi, bilgi özel. bir patent hakkı değil, işleyiş anlamında şeffaflıktan bahsediyorum, ne yaptığınızı hesap verimiz. Mesela 6550’nin çıkma nedeni, benim bildiğim kadarıyla, hani, sizler daha detaylı bildiğiniz için belki, eksik söylüyorsam lütfen uyarın: 6550 sayılı AR-GE Kanunu’nu çıkarırken uygulama, araştırma merkezlerinin, AR-GE merkezlerinin en büyük sorununun yönetsel olduğu düşüncesinden hareketle çıktılar yaptıkları çalışmada. Çünkü herkes tanıdığı birkaç kişiyi alıyor, merkez kendi içerisine kapanıyor ve hiçbir şey çıkmıyor.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Kümeleşmenin yapılması gerekiyor?

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Şimdi, dolayısıyla biz rektörlüğümüzün bünyesinde uygulama ve araştırma merkezi kurarken bile yönetim kurulunu en fazla 3 kat öğretim üyesi, 1 ilaç sektörü temsilcisi, başka bir üniversite ve bir kamu kurumu temsilcisinden kurduk ki bizim temsilcimiz de Trabzon Valiliğimiz. Dolayısıyla, böyle şeffaflıktan kastettiğim, yönetsel anlamdaki şeffaflık ve hesap verebilirlik.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Şimdi, burada bir tane bitkinin on altı ay sürdüğünü düşünürsek, 3.600 civarında endemik bitkiye sahip bir Türkiye’nin birçok merkeze ihtiyacı var dolayısıyla herkesin aynı bitkiye çalışmasına da gerek yok. Herkesin kendi bitkisine çalışmasında fayda var. Yani, orada...

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Onun hepsi birer maliyet. Bence “batch batch” çalışıp daha efektif kullanmak lazım tesisleri.

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Şöyle yapılabilir: Altyapımızı, insan kaynağımızı ve fiziki altyapımızı efektif kurabilirsek hepsi aynı anda ve farklı tarama testiyle bir aşamaya gidecek mi, gitmeyecek mi... Bu bizim yeni kurulmuş bir merkez olarak ve zamanında bitirebilmek ve yasal süreçler açısından... Buradaki araştırma ekiplerimizin hepsi öğretim üyelerimiz. Keşke gün yirmi dört saatten fazla olsa, onun dışında kalan yani tamamen AR-GE personeli olsa ben size bu projeyi çok daha kısa sürede bitirebilirim. Dolayısıyla bunu yapamıyoruz. Tabii ki süreç uzundur, AR-GE çok uzundur ama bu şeyi biz bu şartlarımızla... Mesela, İLAFAR benim çok önceliğim ama bunun dışında, öğretim üyesi sorumluluğum, derslerim, doktora öğrencilerim, görev almam gereken

komisyonlarım, fakülteyle ilgili komisyonlarım var. Dolayısıyla rektörlüğümüzden önce, tamamen bizlerin yürüttüçülüğünde... Tamamen merkezde görevliyim. En az yüksek lisanslı AR-GE uzmanları olması gerek bu işin hızlı yürüyebilmesi için.

KTÜ ORMAN FAKÜLTESİ DEKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. BANU ÇİÇEK KURDOĞLU - Ben bu konuda bir parantez açmak istiyorum. Belki gidip ziyaret etme şansınız olacak İLAFAR'ı, göreceksiniz. Şunu ifade etmek isterim: Bu kadar kıymetli çalışmaların yapıldığı merkez için Sena Hanım ayrı bir bina istemedi, zaten var olan binamızın deposunu laboratuvar ortamına çevirdi. O anlamda da çok sürdürülebilir bir ekonomik bakış açısıyla da bunu gerçekleştiriyor. O açıdan, biz ona teşekkür ediyoruz, üniversitemiz adına da. (Alkışlar)

BAŞKAN – Buyurun.

TARLA BİTKİLERİ MERKEZ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLER BİRİM BAŞKANI DR. REYHAN BAHTİYARCA BAĞDAT – Ben materyal konusuna dikkat çekmek istiyorum. İki endemik türü allı gelin ve kanarya otunu doğal floradan topladığınızı söylediniz. İleriki dönemlerde sizin bunu kültüre almanız gerekebilir çünkü biz Komisyon olarak da bu sene Gazi Üniversitesinden bir hocamızı dinledik. Özellikle vili curium tuckastan bir böbrek taşı düşürücü bir ekstrak geliştiriyor hocamız ve bu sene Hatay'a gittiğimde o florada o bitkiden hiç bulamadım diyor ve belli bir noktaya getiriyor. Sizin de ilaç sürecinde zaten minimum 1 ton drog materyale ihtiyacınız olacak. Bunların zaten endemik olduklarını söylüyorsunuz. Bir süre sonra doğal florada ciddi sıkıntı yaşayabilirsiniz. Bunları bir an önce kültüre alma şansınız varsa ilk fırsatta kültüre alın, yoksa bir şey geliştirdikten sonra başa dönmek çok daha zor olabiliyor.

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Kesinlikle çok önemli bir nokta. Asıl bu konuların sahibi Doğa Koruma ve Millî Parklar Bölge Müdürümüz, Şube Müdürümüz buradalar. Her şeyden önce bir de doğayı korumanız gerekir. Hele hele endemik türler ve az sayıdaysa. Dolayısıyla deneysel AR-GE amacıyla toplarken bile çok dikkat etmeniz, nereden kaç birey toplayacağımıza iş birliğiyle karar vermeniz gerekiyor. Daha sonra zaten hem doğanın korunması hem de ekonomik katkı açısından kültüre edilmesi önemlidir. Yeni bir iş istihdam alanıdır, kültüre edilebilir, sürdürülebilirdir, daha standartlaşmış... Yani umarım, en azından ilaç açısından kültüre edilmesini gerektirecek bir noktaya gelinmesini ben çok arzu ederim. Biz bir şeyler çıkarsa böyle bir potansiyeli olan, eminim bu son derece kontrollü yapılacak. Son derece önemli konudur. Yani hem ilaç üretmek açısından kültüre etmek, bunu yapan kişiler bile... Başlı başına bu ticari bir kaynak oluyor baktığınız zaman. Dolayısıyla yüksek teknolojik ürününüz sizin için önemli bir kaynak, onun geliştirilme, yetiştirilme süreci de önemli. Mutlaka zaten kültüre edilmişlerden ya da çok az yetişen, kaybolmak üzere olan birtakım türlerde ise gerekirse o etkin maddeyi sentezleyebilir, sentez yollarını. Ama bitkiler kadar efektif değiliz biz laboratuvarı, hele hele sekonder metabolitler bizim onu kendimizin onun sentez mekanizmalarını almak -Sayın Vekilim bilecektir, meslektaşım bilecektir- kolay değil. Dolayısıyla kültür yaklaşımının bazen daha ekonomik olarak efektif ve kazancı yüksek oluyor. Mutlaka dikkate alınması gerekir.

LÜTFİYE İLSEN CERİTOĞLU KURT - Sena Hocam, bu duyulduğu an toplumda, halkta bir yolma mantığı ve para kazanmayla başlıyor. Bence analize başlamadan önce kültüre edip... Antakya'da öyle oldu, duyulur duyulmaz herkes koparıp "Ben satayım size." ye girdi. Bizim Komisyonumuzun bir notu olabilir. Hani çalışması yapılacak bitkinin önden kültüre edilmesi. Bunu rapora eklemekte fayda var.

KTÜ ORMAN MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜM BAŞKANI ALİ ÖMER ÜÇLER – Başkanım, Sayın Vekilim konuşurken, bir ifadede bulundu, hani siz en başta konuşurken demiştiniz ki her bölge için ya da her yer bir hedef türü olmalı, işte bu türe yönelik çalışmalar yapılmalı. Belki bir değil de birden fazla... Yani o bölgelere yakın olan bölgelerin bunu çalışması mantıklı. Ama ikinci olarak, kültüre alınması çok çok önemli. Bizim asıl göz ardı ettiğimiz konu bu. Hem doğadan toplam esansını...

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Sürdürülebilirliği böyle sağlayabiliriz.

BAŞKAN - Orman planlarında falan yapılabilir yahut da işte bölge müdürlüklerimiz bir yeri önerirler, yetiştirebilirler, onu yaparlar.

KTÜ ORMAN MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜM BAŞKANI PROF. DR. ALİ ÖMER ÜÇLER – Evet, mutlaka kültür gerekli, bir de sunucu arkadaşımız, hocamız sekonder metabolit dedi. Tabii, onu da göz ardı etmememiz gerekiyor. Yani invitro ortamda çoğaltımının yapılarak devam ettirilmesi de bu anlamda çok önemli.

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SENA SEZEN – Tabii, mutlaka yani o kısmı uzmanlarına bırakıyorum ben, hani uzmanlığımız... Yani gerekli korumasını gerekli şeyi sağladıktan sonra, içindekini bulmak nedir ne değildir, bir etkisi var mıdır, son derece önemli konulardır. Ama dediğim gibi, benim çok uzmanlık alanıma girmiyor ama mutlaka gerekli adımları ilgili birimler yapıyordu.

BAŞKAN - Sena Hocama çok teşekkür ediyoruz.

Süremiz biraz kısıtlı, İlhan Hocam da herhâlde var sunum olarak. Daha sonra bire birde de çok soru gelecek size. Bu bir ilk olduğu için, siz her ne kadar mütevizlilik yaptığınız...

BAŞKAN – Evet, buyurun.

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. İLHAN DENİZ - Sayın Başkan, Gazi Meclisimizin değerli milletvekilleri; kamu ve özel sektörün temsilcileri, sayın misafirler; hepiniz hoş geldiniz.

Ben de 1984 mezunuyum, orman endüstri mühendisliği bölümünden. İbrahim Bey’le aynı yıllarda burada okuduk ve yüksek lisansımızı, doktoramızı burada yaptık.

Benim çalışma alanım, biz orman endüstri mühendisliğinin içerisinde orman ürünleri kimyası çalışıyoruz. Orman ürünleri kimyası olunca odunun dışındaki genel müdürlük ve terminoloji uyumu içerisinde odun dışı orman ürünleri çalışıyoruz. Odun dışı orman ürünlerine genel olarak kısa bir temas ettikten sonra yaptığımız bu bölgeyle ilgili projelerimizi size tanıtmak istiyorum. Projelerimizden iki üç tanesini sizinle paylaşacağım. Yani kendi bölgemizle ilgili neler yapabiliriz?

Arkadaşlar, odun dışı orman ürünlerimizin terminolojisiyle yeni tanışan arkadaşlarımız olabilir, odun dışı orman ürünlerimizde bitki ürünleri, hayvan ürünleri, ormanların hizmet fonksiyonları, 3’ünü de içeriyor. Şurada odun dışı orman ürünlerinde, sadece bitkisel odun dışı orman ürünlerinden... Hâlbuki biz Genel Müdürlük olarak hem hayvan ürünlerini ve hizmet fonksiyonlarının 3’ünü bir çalışıyoruz. Burada bunu vurgulamaktaki amacım şu değerli misafirler: Meclisimizdeki tıbbi aromatik bitki çeşitliliğini koruma ve inceleme olarak odun dışı orman ürünlerini de kapsasak çok daha ülke açısından değerli ve önemli olur.

Biz bu bölgeyle ilgili 2015-2016 yıllarında bir çalıştay yaptık bu bölgede. Oradaki çalışma gruplarından Sayın Kan Hocamız burada, dört beş tane çalışma grubu kurmuştuk maviyemişin değerlendirilmesiyle ilgili ve o 2015-2016 yıllarındaki çalıştayımızda şu sonuç alındı: Bu bölgede çay ve fındıktan sonra bir çiftçi ürün çeşitliliği isterse 3’üncü yetiştirmesi gereken ürün maviyemiş diye karar alındı, daha üç dört sene önce. Biz de buradaki şu ürünümüzün, bunun meyve suyu üretimini planladık. Sanayi Bakanlığıyla beraber projemiz geçti, 2015 yılında bitirdik ve Rize’de şimdi bunun içilebilecek bir meyve suyu fabrikamız var. Bu projede 2011 yılında 793 bin lira gibi ciddi bir ödenek aldık Sanayi Bakanlığından. Bu ödeneğin bize gelmesinin en büyük nedeni de bu bölgenin maviyemişini

değerlendirmek. Çok güzel. Buradan malzemeler alarak bölümümüze, Orman Fakültesine bir HPLC, GCMS gibi laboratuvarlarımızı kurduk bu ürünün analizini yapabilmek adına. Bu projeyi 2015'te bitirdik. Üçel firması -Rize'den- bunun meyve suyunu tamamen üretiyor...

(KTÜ BASIN TOPLANTISI)

MUHABİR - Başkanım, Komisyonunuzun Karadeniz'de yaptığı çalışmalarla ilgili bilgi verebilir misiniz.

BAŞKAN – Öncelikle Komisyonumuzun kurulma aşaması ve çalışmalarıyla ilgili bilgi vereyim.

Bu Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Araştırma Komisyonunun kurulmasına Gazi Meclisimizin 26'ncı Döneminde karar verildi ve 27'nci Dönemde de Komisyonumuz kuruldu. Komisyonumuzun kuruluş şekli; 12 milletvekilimiz var ve en önemlisi de bu Araştırma Komisyonu Mecliste bulunan 5 siyasi partinin teklifiyle kuruldu. Bu Komisyonumuzda 12 milletvekilimiz var, bunun 6'sı AK PARTİ, 3'ü CHP, 1'i İYİ PARTİ, 1'i MHP, 1'i de HDP şeklinde ve Komisyonun meslek grubu olarak dağılışına baktığımız zaman; 4 doktor, 3 eczacı, 2 orman mühendisi, 1 gıda mühendisi, 1 de hukukçumuz var. Çalışmalarımıza 8 Mayıs'ta başlamıştık. Yoğun bir şekilde toplantılarımıza devam ettik. Şu ana kadar 9 tane toplantı yaptık Meclisimizde. Bu 9 toplantıda 54 kişiyle, bu sektörde çalışmış olan, üniversitelerde akademik kariyerleri olan kişilerle, üreticilerle, bu işin pazarlamacılarıyla beraber toplantılar yaptık. Uluslararası olarak Çin'den bir iş adamı heyetini de kabul ettik ve aynı zamanda da arazi çalışması olarak değerlendirebileceğimiz bazı illerimize gittik; Çorum iline gittik İç Anadolu'da, yine aynı şekilde Konya ve Karaman iline, Ege'de Balıkesir'e gittik. Tabii ki Doğu Karadeniz'e gelmeden bu Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Komisyonu görevini tam yapmış olmazdı çünkü Doğu Karadeniz Bölgesi, özellikle de bitki çeşitliliği bakımından... Biliyorsunuz, ülkemizde 12 binin üzerinde bitki çeşitliliği var, 3.600 endemik tür var. Bunun da en yoğun bulunduğu bölge bu bölge. Artvin'de yalnızca 2.727 bitki var. Neredeyse Almanya'dan daha fazla bir bitki çeşitliliği var, aynı zamanda endemik türler de var.

Biz cuma günü sabahı Trabzon'a geldik Komisyon olarak. 10 milletvekili arkadaşım ve 14 uzmanımız var. Ziyaretlerimize başladık. Öncelikle, tabii, Trabzon şahsım için de çok önemli, okuduğum şehir. Otuz dokuz yıl önce bu üniversitede, Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği bölümünde, şu anda içinde bulunduğumuz yerde, burada kaydımı yaptırdım ve buradan mezunum.

İlk bu bölgedeki çalışmalarımızı anlatacak olursak, Sürmene Çamburnu'na gittik. Orası, biliyorsunuz, tabiat parkı. sarıçam ormanlarının denize döküldüğü veya denize kadar inen bir yer. Onun için, orada başladık, orada bilgiler aldık Milli Parklar ve Orman Bölge Müdürlüğümüzden. Oradan devam ettik Rize'ye. Rize de bitki çeşitliliği çok fazla olan bir ilimiz. Oradan Batum'a geçtik. Dünyanın en önemli botanik parklarından, botanik bahçelerinden biri, bitki çeşitliliği çok fazla olan bir yer. 1880'li yıllarda başlamışlar yapmaya, yüz yılın üzerinde tarihî olan bir botanik bahçe, orayı gezdik. Ondan sonra da dün gün boyu, yirmi dört saate yakın Artvin'deydik. Artvin tabii ki "en"ler şehri. Dediğimiz gibi, en fazla tıbbi ve aromatik bitkinin olduğu bir yer. İkinci de benim ilim olan Antalya. Çok güzel çalışmalar yapılmış, onu gördüm orada. Mesela, oradaki Sakin Şehrin Aktif Kadınları bir yerde bir kooperatif kurmuşlar, dernekler kurulmuş, orada özel ürünlere dönmüşler. Mesela, bu biz bu gezimizde -Doğu Karadeniz'de de biraz sonra Giresun, Ordu, Samsun'a gideceğiz- "Her ilin özel bir ürünü olsun." dedik. Mesela, Artvin'de alıç. Zaten hemen tesislerini kurmuşlar DOKAP'la beraber. Yine orada ANG Vakfı var, o vakfın da çok büyük desteği var. Onlarla beraber hemen alıç fabrikası kurulmuş ve plantasyonlar hazırlanmaya başlanmış. Önümüzdeki yıllarda "alıç" denince akla... Nasıl şimdi "gül" deyince akla Isparta geldiği gibi alıç denince de Artvin gelecek, "dağ kekiği" denince Rize gelecek. Trabzon'nun ürünü, daha tam tespit edilemedi ama likapa olacak büyük bir ihtimalle. Bu şekilde. "Samsun" denince salep akla gelecek. Bu şekilde çalışmalarımız var.

Tabii, bu sektör, dediğim gibi, bu bölgede çok önemli. Dünyada şu anda hacme baktığımız zaman hemen hemen 115 milyar dolar civarında bir hacim var. Bunun 150 milyara doğru gittiği görülüyor. 2050 yılında da 500 milyar dolardan bahsediliyor çünkü insanlar sentetik ilaçtan kaçıp bitkisel ilaçlara, fitoterapiye, sağlık turizmine, oraya doğru kaymaya başladı. Bizim ülkemizde ise şimdi baktığımız zaman milyon dolarlarla anılıyor yani 1 milyar dolar bile yok. Biz hedef koyduk 2023 yılında 5 milyar dolarlık bir hacmi olacak bu sektörün. Bunun için altyapı hazırlıkları var, çalışmalar var fakat bir dağınıklık var ve belli darboğazlar var, onun için bu Komisyon kuruldu. Bu Komisyon sayesinde bu dağınıklık orta yerden kalkacak. Belki ileride bir üst kurul kurulma gibi bir durum olacak Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi içerisinde. Ülkemiz de çok zengin bu konuda, müthiş bir potansiyel var. 2050 yılında 500 milyar dolarlık pastadan bizim de alacağımız pay niye 50 milyar dolar olmasın? Bu bir hayal değil çünkü bizim, turizmde de yıllar önce milyon dolarlarken şimdi 50 milyar doların üzerinde bir turizm gelirimiz var. Burada tabii hem bu bitki çeşitliğinin fazla olması, endemik türlerimizin fazla olması, müteşebbis insanlarımızın olması... Mesela üniversitelerimiz bu konuda şu anda gayet güzel bir şekilde çalışmalara başladılar. İleride bu iş bizim hem sağlık sektörü konusunda destek hem gıda takviyesi konusunda... Şu anda ham madde olarak sattığımız kekiği, defneyi ve diğer türleri ilaç hâline getirip yahut da parfümeri sanayisinde canlandırabildiğimiz zaman ülkemiz için büyük bir katkı olacak. Bu hedef 50 milyar dolar olabilir. Onun için bu çalışmaları yapıyoruz. Yani bunun olmaması için da hiçbir sebep yok. Bu bölgenin de kalkınmasıyla ilgili... Dün Artvin'deydik, önceki gün Rize'deydik. Kırsal kalkınmanın da yolu bu, DOKAP da bu çalışmaları yapmış. Yani orman köylüsünü veyahut da köyde yaşayanı, doğduğu yerde doyurmanın yollarından biri de bu. Bununla ilgili bu çalışmaları inşallah detaylı inceleyeceğiz. Bunu yaparken tabii, burada Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge Müdürlüğümüzün güzel çalışmaları var üniversiteyle beraber. Yine aynı şekilde, Orman Bölge Müdürlüğümüzün bu konuyla ilgili... Daha önce, üretime dönmesi için tarım il müdürlüklerimizin, DOKAP gibi bir ajansın çalışmaları, bunların hepsi beraber birleştiği zaman güçlü bir şekilde bu çalışmalar desteklenecek ve sonucunda da dediğim gibi, hedeflerimize bir bir ulaşacağız. Yani biz, burada yetişen endemik türlerimizi, doğal ürünlerimizi organik olarak yapıp ham madde olarak vermek istemiyoruz. Mesela, Çinliler de geldikleri zaman hemen şu kadar ton ham madde istiyorlar, biz onu istemiyoruz. Biz kendi ürünümüzü hem gıda takviyesi olarak hem ilaç olarak hem kozmetik olarak katma değeri yüksek ürünler üreterek ve dönüp fitoterapi olayı, aromaterapi olayıyla bu tarafa, sağlık turizmine çektiğimiz anda bu bölgeler çok uygun buna, bu hedeflerimize başlayacağız.

Burada olmaktan çok mutluyum, Doğu Karadeniz, özellikle Trabzon, okuduğum şehir; futbolu, Trabzonspor'unuzu izlediğimiz şehir. Onun için çok mutluyum ve bu bölgelere de destek verebilirsek Gazi Meclisimiz olarak... Buranın milletvekili arkadaşlarımız da bu konulara sahip çıkıyorlar. Artvin milletvekillerimiz, Rize milletvekillerimiz, Trabzon milletvekillerimiz, geçmiş dönem milletvekillerimizin hepsi bu konulara çok sahip çıkıyorlar, hep beraber inşallah güzel çalışmalar yapacağız.

MUHABİR – Mezun olduğunuz fakülteden gelip böyle bir Komisyon'da çalışma yapmak da heyecan verici olsa gerek.

BAŞKAN – Evet, bugün çok heyecanlıyım ve duygusalım. Hatta ilk geldiğimde uçaktan inince dedim ki: “Otuz dokuz yıl önce yukarıdan bakardık böyle havaalanına, uçaklara Ya acaba bir gün biz de bu uçağa binebilir miyiz diye.” Şimdi bak nereden nereye geldik, hem ülkemiz kalkındı, havaalanları, uçaklar... Yani hep diyoruz ya işte “Hava yolu, halkın yolu oldu.” diye. Kendi fakültemize, 17-18 yaşındayken öğrencilik yaptığımız yere otuz dokuz sene sonra geldik. Özellikle Gazi Meclisin bir milletvekili olarak burada bu konularda Komisyon Başkanlığı yapmak ayrı bir heyecan, ayrı bir mutluluk.

MUHABİR – Teşekkür ediyoruz. Başkanım.

Kapanma Saati: 10.42

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.00

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(Giresun Taflan Bahçesi)

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN- Güzel Giresun'a hoş geldiniz öncelikle. Bu güzel diyarda sizi yeni bir tıbbi bitkiyle, aromatik bitkiyle tanıştırmak istiyorum. Şu arkamızda gördüğünüz ağaçlar taflan dediğimiz yerel adıyla, öbür adıyla karayemiş olarak bilinen maviyemiş gibi çok değerli bir tıbbi, ağaç ve meyve. Bu bitkiyle ilgili çalışma aslında dört yıl önce yine DOKAP'ın desteklediği ANG Vakfının üstlendiği bu proje kapsamında Türkiye'de ilk defa hem gıda hem ilaç hem diğer sektörlerle ham madde olabilecek, nitelikli, standart organik sertifikalı ve sürdürülebilir kapama bahçesini kurduk. Bu bir örneği, Giresun ilimizde 10 tane bu şekilde organik sertifikalı üretim yapılan, Çiftçi Kayıt Sistemi'ne dâhil olmuş, Türk Tarım Sistemi'ne dâhil olmuş, kapama bahçe şeklindeki ülkemizin ilk örneğini burada görüyoruz.

Bunu ürettikten sonra ne olacak? Bu üretilen meyveler geleneksel olarak zaten burada şeker hastalarının özellikle meyvesinden, pekmezinden, kurusundan her şekilde faydalanıyor. Biz bunu acaba hem diyabetli hastalarımıza hem de diğer insanlarımıza... Çünkü bu koyu bir meyve, maviyemiş gibi içinde de antasyenli olan yani ilaç değeri yüksek, mineral içeriği yüksek yani her bakımdan özelliği olan bu meyvenin başta ülkemizin gıda sektörüne... Bunu ben çok önemsiyorum çünkü ilaç bizi birazcık daraltıyor, gıda sektörü ülkemizde altyapısı olan önemli bir sektör. Nitelikli meyve, ben bazen haddimi de aşıyorum, bu tür meyvelere tıbbi meyve diyorum. İnsanlarımıza bu tıbbi meyvelerin, tıbbi gıdaların, fonksiyonel gıdaların korusuyla, pekmeziyle ve diğer özellikli ürünleriyle kavuşturmak için bu projeyi başlatmış bulunuyoruz. Ben tabii ki bu projeye emek veren ülkemizin, başta DOKAP olmak üzere, diğer kurumlarına, üreticilerimize -bizim için çok önemli değerli misafirlerimiz- yürekten teşekkür ediyorum. Meclisimizin burada bu konuya önem verip bize zaman ayırmasından dolayı Başkanımın şahsında teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – DOKAP Başkanım, buyurun.

DOKAP BAŞKANI YUSUF MENGİ - Kurumda size daha geniş bir sunum yapacağız inşallah siz buyurun Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Çok değerli arkadaşlar, bugün üçüncü günümüz ve dördüncü ilimizdeyiz, Giresun'dayız. Burada tabii maviyemişle ilgili sabahleyin üniversitemizde konuşuldu. Her ilin bir meyvesi olsun dedik, dün alıcı gördük sizin de katkılarınızla Artvin'de, burada da karayemiş, taflan. Burada herhâlde bir fındık bahçesini sökerek yapmışız.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN- Evet.

BAŞKAN – Burada daha önce ne gibi üretim oluyordu?

TARLA SAHİBİ MEHMET PİR - Efendim burası boş bir alandı. Burada kızılğaç dediğimiz ağaç vardı, kavak ağaçları vardı, o otuz yıl öncesinde geniş bir alanda 14 dönüm alanda mısır üretiliyormuş, tamamı mısır olan şimdi gördüğünüz gibi taflan bahçesine dönüşmüş.

BAŞKAN – Bunun gibi başka var mı, sizin komşular da yaptı mı?

TARLA SAHİBİ MEHMET PİR – Yok, bu şekilde değil de Sayın Vekilim arazilerin kenarında genelde deniz rüzgârı alan yerlere taflan ağaçları dikilmiş yıllar önce, boylu ağaçlar onlar. Onlardan elde ettikleri ürünler...

BAŞKAN – Bu kaç yaşında ve ne kadar ürün aldınız.

TARLA SAHİBİ MEHMET PİR - 2016 Yılında orman fidanlama tarafından büyük saksılara dikilmiş, ben mart ayında araziye diktim.

BAŞKAN – Kaçınıcı yılında meyvesini alacağız bunun?

TARLA SAHİBİ MEHMET PİR - Şimdi bu sene vardı, böyle bir tane iki tane tadımlık meyvesi oldu.

BAŞKAN – Seneye alınacak çok iyiymiş.

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF DR İBRAHİM TURNA - Bu projenin en büyük faydalarından birisi üretime yönelik çalışmalar yapıldı. Daha erken üretim almak istiyorsanız işte bu orman fidanlıklarında bunlar genelde çelikle üretilmiştir, o yüzden hemen meyve vermeye başladı, bunda sıkıntı hiç yok. Çeşitlendirilmesine de gidilebilir, bundan sonraki aşamada çünkü karayemiş Doğu Karadeniz'in bütün yerlerinde var, geleneksel olarak bahçelerde kullanılır rüzgâr perdesi şeklinde ve meyvesi açısından 7-8 çeşidi var bunun. Tabii çeşit bahçeleri de ziraat fakültelerindeki hocalar tarafından kullanılıyor ama yaygın bir şekilde kullanılıyor. Bilmiyorum orada karayemiş kurusu var mı?

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN -Var, ikram edecekler.

BAŞKAN – Doğal olarak yayılış var mı?

KTÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF DR İBRAHİM TURNA - Doğal olarak var. Bizim yabancı karayemiş yani prunus laurocerasus dediğimiz ormada var. Onun meyvesi incedir yaban hayatı ve... Bu bizim yörede olanlar tamamen kültür, çelik üretimi çok kolay.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN - Bu arada Sayın Başkanım, burada çok önemli bir katkının altını daha altını çizmemiz lazım. Orman teşkilatı iyi ki var. Buraya fidanların üretilip dikilmesinde orman teşkilatımızdan Sayın Genel Müdürümüz Ahmet İpek Bey'in o dönem, işte projemizin danışmanı İbrahim Turna Hocam, KTÜ'nün temsilcisi olarak, DOKAP var, ANG Vakfı var. Dolayısıyla, bu çok disiplinli bir çalışmanın ürünü ama en büyük emeği ben buradan itiraf ediyorum orman teşkilatımız veriyor. Sağ olsunlar, var olsunlar orman teşkilatımız çok özveriyle destek oluyorlar.

BAŞKAN – Benim eski teşkilatım olduğu için iyi biliyorum, ben otuz yılımızı Orman Genel Müdürlüğünde çalışarak geçirdim. Gerçi biz Akdeniz ormancısıyız hep yangınla uğraştık. Burası Karadeniz. Yani Karadeniz'de okuyup Akdeniz'de ormancılık yapan kişiyim ben. Yani her konuda destek verirler hâlen daha destek vermeye devam edecekler çünkü biz kırsalı kalkındırırsak doğayı daha çok koruyacağımızı ve tıbbi aromatik bitkilerden daha iyi ürün alabileceğimize, geliştirebileceğimize özellikle de bu araştırma Komisyonumuzun yaptığı çalışmaların daha çok katkısı olacağını düşünüyoruz. Burada da Orman Bölge Müdürlükleri tabii ki destek verecekler bizim bir hedefimiz de kırsal kalkınmayı sağlamak, bunun adı OR-KÖY olur, tıbbi aromatik bitkileri desteklemek olur. Bunları yapmaya devam edeceğiz inşallah.

DOKAP KOORDİNATÖRÜ ŞEREF DEMİR - Müsaadenizle ben de bir ekleme yapmak istiyorum.

Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyelerimiz, çok kıymetli misafirlerimiz; biz aynı zamanda üretim yaparken üniversitelerimizin araştırma projelerini de destekliyoruz. Bölgemizdeki bütün bu değer, nitelikli olan ürünlerin tescil çalışmalarını da desteklemekteyiz. Örneğin karayemişle ilgili Ordu Üniversitesinin karayemiş türlerinin tescil çalışmasını da destekliyoruz, üç yıldır bu çalışmalarını da destekliyoruz.

BAŞKAN – Ordu’da hangi ürünü bulduk?

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN - Ordu’da mürver var şu anda, limon melisamız var çok değerli.

BAŞKAN – Bunları mutlaka raporumuzda yazacağız. Her ilin bir ürünü çünkü 12 bin bitki çeşitliliği, 3.600 endemik tür, şu anda her ilin bir şeyi olacak, özel bitkimizi yazacağız.

DOKAP BAŞKANI YUSUF MENGİ - Biz DOKAP olarak şunu önceliyoruz, onu vurgulamam gerekiyor: Biz başlattığımız bir projede mutlaka tarafları, diğer kamu kurum ve kuruluşlarını ilgi alanına göre -bu projede üniversiteler- özellikle istihdam etmeye özel önem veriyoruz. Bu da bizim proje başarımızı destekleyen bir unsur, en önemli unsur diye söylemek isterim.

BAŞKAN – Biz de bizim insanımız gözünden inanır, biz ne anlatırsak anlatalım, şu bu. Şimdi eğer buradan ürün almaya başlarsan, kazanırsan hemen senin komşun da bu işi yapmaya kalkar. Bizim Akdenizliler hep böyledir. Hatta bir sene önceki üründe yıllık üründe bile domates iyi para ederse önümüzdeki sene herkes domates eker, sonra o salça olur, iyi paraya satılmaz. Öyle bir planlamamız yok, ürün desenimizde de sıkıntılar olmaya başlıyor. Yani buradan eğer siz kazanırsanız, adam hesabını yapar fındıktan ne kadar alıyorum, buradan karayemiştten ne kadar alırım, hesabını yapar hemen ona evrilir. Onun için de hep üniversitemiz, vakıf, DOKAP hep beraber çalışacak bu ürünü ortaya çıkarmış olacağız. Yani bizim yalnızca burada fındıktır veya Rize’de çaydır onlara bağlı kalmamamız lazım.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN - Sayın Başkanım, bu projeye dört yıl önce başladığımız zaman ilk iki senesi Doğu Karadeniz Bölgesi’nin (DOKAP bölgesinin) 9 ilinde 80 tane üretime kazandırılması gereken bitkinin AR-GE’sini araştırmasını, analizini hepsini sonuç raporu olarak zaten size de takdim edeceğiz. Ama 80 bitkiyle uğraşılmıyorsa hemen dedik her ilimizin bir bitkisi olsun. İbrahim Hocamın da vurguladığı gibi bu üretilsin. Üretilmeden hiçbir şeye sahip olmanın değeri yok.

BAŞKAN – Doğu Karadeniz’in tamamını gezme sebebimiz de bu oldu işin açıkçası. Yoksa biz bitki çeşitliliği en fazla olan yer Artvin deyip Artvin’i programa alıp geri de dönebilirdik ama bu sahillerin tamamını gezeceğiz ki raporumuzda ona göre yazacağız.

Teşekkür ediyoruz.

Kapanma Saati:14.10

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 16.00

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülander AÇANAL (Şanlıurfa)

(DOKAP)

BAŞKAN - Arkadaşlar, bugün yoğun bir tempo. Önce Trabzon –benim okuduğum şehir ve üniversitemizin olduğu, Trabzonspor’un- şimdi Giresun’dayız. Tabii, DOKAP, 9 ilimizin ajansı. Onun için, toplantıyı bu orta yerde yapıyoruz. Sağ olsun Trabzon’a ilk ayak bastık her adımında DOKAP’ı hissettik açıkçası. Dün de yine Başkanımız en ucrasında, Ardahan sınırında Şavşat’taydı, oraya kadar geldi. Orada güzel tesisler de var, Artvin’imizin ürünü alıcın tesislerini kurmuşlar. ANG Vakfı, Belediye iş birliğiyle güzel bir şey. Şimdi de Giresun’dayız.

Gelirken yine izlerini gördük. İşte, Giresun’un ürünü olarak taflan, karayemiş onu da gördük. Trabzon’un ki maviyemiş dedik ama onu görmek nasip olmadı, tatmak bile nasip olmadı nasıl bir şeyse o ürün ama onu yapacağız yani.

Zamanı iyi kullanmak adına fazla uzatmayacağım, direkt sözü Başkanımıza bırakıyorum. Her ne kadar Adanalıdır kendisi, güneyin idarecisi, Karadeniz’de nasıl da burayı yapmış, soru işareti tabii. Zor verilir yani biliyorsun. Ben de Trabzon’da okuduğum için belki de siyasi hayatımda ve bürokratik hayatımda Karadenizlilerin, özellikle Trabzonluların büyük desteğini görerek bir yerlere geldim yani onu da söyleyeyim.

Aramızda, bizim ekibin dışında, Vali Yardımcımız var. Ona da hayırlı uğurlu olsun. Biz Alanya’da orada çok çalıştık. Önce Yatağan’da kaymakamdı, genç yaşta dönem atlayarak Alanya kaymakamı... Kaymakam değil “vali” diyorlardı orada. Çünkü Alanyalılar, Antalyalıları bilmezler, “Alanya Valimiz, Alanya Valimiz” –Bülent Arınç dâhil- hep söylerlerdi, ondan sonra Tire’ye gitti benim eski çalıştığım yerlerden. Şimdi de demek Karadeniz, askerliğini yapmamış, Giresun Vali Yardımcısı Hasan Bey bizim de arkadaşımız, dostumuz.

Evet, buyurun.

DOKAP BAŞKAN YUSUF MENGİ - Sayın Başkanım, Sayın Komisyon üyelerim, sayın vekillerim, Sayın Valim, sayın çok kıymetli bürokrat arkadaşlarım; kurumuma, bölgeme hoş geldiniz diyorum.

Sayın Komisyon Başkanım vurguladı, Çukurovalıyız nihayetinde ama Çukurova demek, toprak demek, üretim demek. En az yaşadığım yer Çukurova, bunu da vurgulamış olayım. Bölgeye Artvin’den başlayarak yapmış olduğunuz bu seyahatin hayırlı olmasını diliyorum, inşallah çok olumlu sonuçlar alacağımıza inanıyorum.

Bizim bu bölgede yapmış olduğumuz çalışmalar gerçekten alana dokunan, alanın içerisinden yaptığımız çalışmalar. Katılımcı ve kapsayıcı bir anlayışla biz bütün projelerimizi yürütmeye çalışıyoruz.

Ben sözü çok uzatmayacağım fakat DOKAP’la ilgili çok kısa bir tanıtım filmimiz var. DOKAP’la ilgili tereddütler... Şimdi, bölge kalkınma ajansı mı, bölge kalkınma idaresi mi, bu farkı vurgulamak için çok kısa bir film, tanıtım filmi göstereceğim, ondan sonra birkaç kelam edip programa devam etmenizi sağlayacağım müsaadenizle Sayın Başkanım.

(DOKAP tanıtım filmi izlendi)

DOKAP BAŞKAN YUSUF MENGİ - Sayın Başkanım, saygıdeğer Komisyon üyeleri; tekrar hoş geldiniz.

Filimde bir manifesto oluşturmaya çalıştık, DOKAP'ın manifestosunu özetlemeye çalıştık; bölgede ne yapıyoruz, ne için kurulduğumuzu. Ben uzun uzun sunum yapmayacağız fakat kısaca birkaç kritik bilgiyi verdikten sonra sözü ANG Vakfına bırakacağım.

Şimdi burada dört bölgeden görüntü veriyoruz. GAP projesi malumunuz Güneydoğu Anadolu Projesi bizim ülke olarak millî projelerimizden bir tanesi, 9 ili kapsayan bir bölge. 9 ilin kalkınmasıyla ilgili Bölge Kalkınma İdaresi olarak organize edilmiş, otuz beş yıllık geçmişi olan bir proje ve idare. GAP projesinden esinlenerek diğer dezavantajlı bölgelerin diğer bölgelerle mesafesini kapatmak üzere üç bölge daha oluşturuldu 2011 yılında. Bu üç proje de esasında planlama teşkilatının bünyesinde bir masa olarak vardı, bölgeler çalışılmış durumdaydı fakat 2011 yılında çalışılan bu projelerin -isimlendirilen hatta- DAP projesi, KOP projesi ve DOKAP projesi isimlendirilmişti. Bunlara birer idare teşkil edildi 2011 yılında. 2012 yılında biz faaliyete başladık. Faaliyete başlar başlamaz 2012 yılından 2014 yılına kadar bölgede çok kapsamlı bir analiz çalışması yaptık ve bütün tarafları, bütün kamu kurum kuruluşlarını, sivil toplum kuruluşlarını burada şu anda kullandığımız salonda bir araya getirdik ve bu çalışmanın bir çalıştay biçiminde, seminer biçiminde, bölgenin aktörlerinin fikirlerini alarak oluşturduğumuz bir eylem planını 2014 yılında faaliyete geçirdik. 2014 yılında bu görüşmelerden, bu çalıştaylardan ortaya çıkan eylem planını bakanlık merkezine götürerek, her bir bakanlığın merkezine götürerek orada istişarelerde bulunduk. Sonuç itibarıyla önümüzde DOKAP Eylem Planı -2014-2018'i kapsayan, sonradan 2019'a revize ettiğimiz bir plan- ortaya çıktı ve bu plan çerçevesinde bölge kalkınmasını başlatmış olduk.

Şimdi, eylem planı 2019 yılı itibarıyla bitecek. 2019'a revize ettik, esasında 2018 yılında bitti. Bir yıl süre aldı. Yeni eylem planı dönemi aşamasındayız, ikinci beş yılı planlama hazırlık çalışmalarımıza başlamış durumdayız.

Bu eylem planını oluştururken, bunu vurgulamam gerekiyor, 484 adet bölgede sorun alanı tespit edildi; salonda bu tespit edildi, alan ziyaretleriyle tespit edildi ve 1.257 adet çözüm önerisi plana dâhil edilmiş oldu. Plan uygulama dönemi başladı bugüne geldik. Ben kısa kesmek adına sadece bugüne kadar yaptığımız gerçekleşmeden bahsetmek istiyorum. Beş başlığımız var: Turizm çevresel sürdürülebilirlik, ekonomik kalkınma, altyapı ve kentsel gelişme, sosyal gelişme ve yerel düzeyde kurumsal kapasitenin geliştirilmesi.

2018 yılı itibarıyla geldiğimiz nokta Sayın Başkanım, 104 eylem kapsamında sorumlu kuruluşlar tarafından 3.500 proje gerçekleştirildi. Bu gerçekleştirilmede bizim kaynak olarak, ödenek olarak bu bölgeye istihdam ettiğimiz kaynak 19,2 -eski parayla- katrilyon Sayın Başkan. Bu, GAP projesinden sonra Doğu Karadeniz bölge kalkınması için ayrılan çok önemli bir kaynak ve bu sadece bu bölgede beş yıl süre zarfında kullanılmış oldu ve bahsettiğim 3.500 proje buradan ödenek almış oldu.

Bu eylem planı dışında sorumluluk alanlarından, sorumlu kuruluşlar arasında bizim bizzat üstlendiğimiz projeler de vardı. Bu projeler 463 milyon gibi bir kaynakla geride kaldığımız dönemde bu bölgeye muhtelif projelere harcandı Sayın Başkan. Şimdi, uzun uzun ben hangi projeler olduğunu burada anlatmaya kalksam üç beş saatimi alacak Sayın Başkanım. Sadece başlıklar hâlinde turizm ve kültür projeleri, bitkisel üretim yapısının geliştirilmesi projeleri, hayvancılık altyapısının geliştirilmesi projeleri, küçük tarımsal işletmelerin geliştirilmesi projeleri, küçük ölçekli tarımsal sulama projeleri ve birtakım yürüttüğümüz araştırma projeleri.

Şimdi, bizim biraz sonra değineceğimiz husus, sizin de konunuz olan tıbbi aromatik bitkiler projesi bizim küçük ölçekli tarımsal işletmelerin geliştirilmesi başlığı altında yürüttüğümüz proje. Biz beş yıl önce başladık. İlk birinci aşaması tıbbi aromatik bitkilerin envanterinin çıkarılması. Tabii, bu bütün bitkilerin envanteri değil, bölgede ticari kullanımı olabilecek bitkilerin envanterini çıkardık ve bir eğitim projesi, uygulaması gerçekleştirdik. O projenin sonuçlarına bağlı olarak hemen biz alana indik ve “DOKAP Bölgesinde Tıbbi Aromatik Bitki Yetiştiriciliğinin Yaygınlaştırılması Projesi” diye bir proje başlığı açtık ve proje başlığı önümüzdeki dönemi kapsayacak biçimde, beş yıllık yeni planı da kapsayacak biçimde devam edecek. Çok güzel sonuçlar elde ettiğimizi düşünüyoruz. Hocam şimdi size bunun detayıyla ilgili bir bilgi sunumu yapacak. Ben kısa kesmek durumundayım. Bu proje kapsamında, tıbbi aromatik bitki projesi kapsamında bunların bir çıktısının değerlendirilmesi anlamında İLAFAR’la, Karadeniz Teknik Üniversitesiyle bir protokol başlatmış olduk. Bu protokolle inşallah bu bitkilerden ilaç üretimi, sağlık sektörüne hizmet etmesiyle ilgili de bir projemiz başlamış oldu. Bunu da vurgulamak istiyorum.

Tekrar hoş geldiniz. Teşekkür ediyorum.

Hocam, Yüksel Hocam size tıbbi bitkilerle ilgili daha detaylı bilgiler verecek.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyoruz Başkanımıza.

Yüksel Hocam...

DOKAP BAŞKANI YUSUF MENGİ - Sayın Başkanım, ANG Vakfına teşekkürlerimi sunuyorum bizimle bu proje kapsamında sonuna kadar, bugüne kadar iş birliği yapan kuruluşumuz ANG, Ali Nihat Gökyiğit Vakfı, şimdi Ümit Bey’i size bir bilgi vermek üzere arz ediyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

Yüksel Bey’i tabii yetiştiricilikle ilgili tanıtalım. Tabii, yıllar önce bu tıbbi aromatik bitkilerin adı bile anılmazdı, yani ot çöp falan filan muhabbeti. İlk defa bir üniversitenin birisinde kürsüsü kurulmuş. Yüksel Kan Hocam da o kürsünün yani o bölümün Başkanıydı.

Ümit Bey’le yıllar önce de biz beraber çalıştık. TEMA Vakfı’nın da Hayrettin Karaca’nın vakfının Genel Müdürlüğünü yaptı. Burada da karşılaşınca özellikle arıcılık üzerine de güzel çalışmaları var. Biz bu gezinin içerisinde Camili’e, mutlaka Maçahel’e gidelim diye düşündük ama nasip olmadı. İnşallah önümüzdeki festivalin zamanında şimdiden davet ediyoruz. Ağustosta mı oluyor Yüksel Ağabey.

Buyurun, sunumu yapalım.

ANG VAKFI TEMSİLCİSİ ÜMİT YAŞAR GÜRSES - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Komisyonunun saygıdeğer üyeleri, değerli konuklar; ANG Vakfı olarak tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili bu projenin DOKAP tarafından bize verilmesi ANG Vakfı’nı onurlandırmıştır. Bu bir güven meselesidir. Beş yıl önceki o yolun başındaki atmosferi hatırlıyorum.

Esasında sunum için bir hazırlığımız vardı ama vakti ekonomik kullanmak için, bir de bazı konuları gezi sırasında paylaştığımız için ben kısa bir bilgi vererek fazla vakit almamak istiyorum.

Tabii ANG Vakfı’nın başındaki kişi, Sayın Ali Nihat Gökyiğit şöyle söyler: “Allah bana büyük gelirler elde etmemi nasip etti, ben de bu gelirleri hem sosyal amaçlı olarak hem de doğa koruma amaçlı olarak kullanmak istiyorum.” der ve bunu uygulamaya da koymuştur, devam ediyor. “Sosyal” derken, öğrenim ve eğitimle ilgili, kültürle ilgili birçok projeyi desteklemektedir. Ayrıca, doğa korumayla ilgili olarak yirmi yıl evvel başladığımız ve önemli saydığımız Türkiye arıcılığını destekleyen proje önemli ölçüde gelişti, Kafkas arı ırkının ıslah çalışmaları tamamlandı ve Bakanlık tarafından tescil edildi.

Damızlık ana arı üretimi hem Kafkas arısı için hem Anadolu arısı için ıslah çalışmalarıyla beraber yine Tarım Bakanlığımızca tescil edildi ve damızlık ana arı üretimi izni alındı. Bu konudaki tek yetkili kuruluş Ali Nihat Gökyiğit Vakfı'dır.

İkinci bir diğer proje, Süs Bitkileri Projesidir.. Süs Bitkileri Projesi Çamlıhemşin'de çay bitkisi ailesinden açelya, gardenya ve orman gülünü içeren üç bitki türünün eğitilmiş veya ıslah edilmiş fidanları yurt dışından getirilmekte, Çamlıhemşinli hanımlara verilmekte; gerek bahçelerin hazırlanması gerekse bitkinin yetiştirilmesi konusunda teknik bilgi ve yardım yapılmaktadır. Bu proje de 3'üncü yılını tamamladı.

Bir diğer önemli proje, bugün ve bu gezimizin de konusu olan Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Projesi'dir. Bu projeye ilgili teknik ve bilimsel bölümü, biraz sonra Profesör Doktor Yüksel Kan sizlere sunacaktır.

Bir diğer çalışması da ANG Vakfı'nın İstanbul'da Ataşehir'de hem birinci köprü hem ikinci köprüden gelen ve Ankara'ya giden yol kavşağındaki Nezahet Gökyiğit Botanik Bahçesi. Sayın Nihat Gökyiğit'in rahmetli eşinin adı verilmiştir. Burada da önemli bilimsel çalışmalar yapılmaktadır ama ben bu kadar söylemekle yetineyim. Şunu ifade edeyim: Oranın yıllık normal yatırımları hariç giderleri 3 milyon TL civarındadır. Ama yaptığı gerek sosyal bakımdan gerekse bilimsel bakımdan önemli katkıları vardır. Ben bu kadar bilgi vermekle sözlerimi tamamlamak istiyorum.

Tabii, burada Parlamentomuzun tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili olarak... Çünkü son yıllarda halkımızın tıbbi ve aromatik bitkilere yöneldiğini gördük dolayısıyla bu yöneliş bir ihtiyacı doğurdu ancak bu ihtiyacın karşılanması için doğanın tahrip edilmesi tehlikesini de gördük. Bu nedenle bunun doğru yapılması için mutlaka bir çare üretilmesi gerekiyordu. İşte bu sırada DOKAP karşımıza çıktı. İyi bir şans. Belki paralel düşünme gibi de niteleyebiliriz. Dolayısıyla halkımızın bu ihtiyacının doğru bir şekilde karşılanması için önemli ve doğru bir yola girildiğini düşünüyoruz ama bu yolun mutlaka desteklenmesi gerekiyor. Biz bu araştırma Komisyonumuzun araştırmayla uğraşacağı bilgiler doğrultusunda gerekli desteği vereceğine inanıyoruz çünkü üç günlük bu birlikteliğimizden bu inanca sahip olduk. Bu, hem Türkiye'nin, Türk insanının hayrına hem de Türk ekonomisinin hayrına olabilecektir diye değerlendiriyorum.

Saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN – Biz de çok teşekkür ediyoruz. Gerçekten ANG Vakfı çok güzel hizmetler yapmış, uyumlu bir şekilde hem DOKAP'la hem üniversitelerimizle. Bence en önemli konu Artvin'deki botanik bahçesinin 20 dekar yerde başlatılması. 13,5 milyon TL herhâlde ayrılan para, büyük bir para. Bence Artvin'in önü yalnızca orayla ilgili açık. İşte biz Komisyon olarak da gördük. Batum'da o botanik bahçesi olmamış olsaydı gitmezdik. O 20 bin dekar yerde güzel bir çalışma yapılır bitirse Doğu Karadeniz'e her gelen Artvin'e bu botanik bahçesini görmek için gelecek diye düşünüyorum. Batum'u da 400 bin kişi ziyaret etmiş ama çok güzel bir yer, yüz yıl önce yapılan, dünyada da sayılı. Burada da güzel bir çalışma yapılacağını düşünüyorum. Bu bile tek başına yeter.

İnsanlar zengin olabilir ama safvetli değildir, hiç kimseye yemek nasip olmaz; çok para kazanır ama memleketine dönüp bir hizmet yapamaz. Ama Ali Nihat Gökyiğit -Allah hayırlı uzun ömürler versin- memleketine dönmüş, hizmet ediyor, Artvin'e -oralı kendisi- hizmet ediyor. İsmi bence Camili'yi korumayla ilgili de bir cami de yapabiliirdi ama Camili'yi koruyor. Belki ismi de bu botanik bahçesiyle yaşayacak diye düşünüyorum.

Buyurun Yüksel Kan Bey.

Zamanı iyi kullanacağız inşallah, yoksa Terme'yi göremeyiz.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN – Dokuz il, dokuz dakika Sayın Başkanım. Hoşgörünüze sığınıyorum.

Tabii o değerli büyüğümüzü buradan ben de saygıyla anıyorum.

Şimdi aslında söylemek istediklerimizin özeti ilk ekranda olduğu gibi “Bir İl, Bir Bitki”yi markalaştırma, üretimi nasıl yapabiliriz diye yola çıkarken bizim aslında kaynağımız “Bu sektörün neye ihtiyacı var?” sorusu bizim için çok önemliydi. Bu sektöre olan izlere baktığımız zaman Türkiye’de bine yakın tıbbi aromatik bitki diye bitkinin kullanıldığı, ticaretinin az çok yapıldığı ya da bununla ilgili birtakım çalışmaların olduğunu gördük ama gel gör ki üretilen bitki sayısının bunun oldukça altında, 40-50 civarında bir bitki olduğunu, üretim tarafımızın çok zayıf olduğunu, zaten şu anda bizim tarımdaki en zayıf tarafımızın da bu üretimdeki noksanlık olduğunu düşünerek dedik ki: Doğu Karadeniz Bölgesinde -gereçekleri az önce Sayın DOKAP Başkanım ve Ümit Bey’in de söylediği gibi- biz üretmek için ne yapmalıyız? Eğer üretmezsek bir şekilde bine yakın kullanılan bu bitkinin doğadan toplanması demek, doğaya zarar vermek, gen kaynaklarına zarar vermek demektir. O nedenle bu bitkinin üretimi kaçınılmaz bir yöntemle ve süreçle hemen başlatıldı. Bizi zorlayan bir şey daha var. Baktık ki sektör analizinde, değerli katılımcılar, yurt dışından çok ciddi bu bitkilerin katma değeri yüksek fiyatla 1 kilo sarı kantaronun ekstresi 350 TL, bu inanılmaz bir para. Dedik ki: Bizim neyimiz eksik? Bunlar bizim ülkemizin değerli ürünleri. Kaldı ki bize satan Avrupalılar bu bitkiyi bizden alıp katma değerini oluşturup bize satıyorlar, buna hepimiz şahidiz. Sağlık Bakanlığımızın bir gündemi oluştu. Buradan İlksen Hanıma da tekrar teşekkür edeceğim, kendilerinin hakkını iade etmemiz lazım. Bu bitkilerin ilaç hammaddesi potansiyeliyle ilgili hızlıca 50 bitki tespit edildi, komisyondan geçti. Gördüğünüz gibi DOKAP bölgesinde her bir ilimizde yetiştirilecek olan, üretilecek olan bitkilerin üretimiyle ilgili tavsiye Sağlık Bakanlığının resmi kararlarında da çıktı yani üretilmesi gereken bitkiler arasında ilaç bitkisi olarak tavsiye edildi. Bununla kalmadık, tabii, bizim gıda tarafımız çok güçlü değerli katılımcılar yani biz ilaç tarafında duruyoruz tıbbi bitkilerle ilgili ama Türkiye’de binlerce gıda takviyesi olarak, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından izin verilerek üretilen gıda takviyesi ve benzeri gıda ürünleri var, orada da bu tıbbi aromatik bitkiler çok yoğun bir şekilde kullanılıyor. Dolayısıyla Orman Bakanlığımızın da bir listesine baktık ki 73 tane desteklenecek bitkiler arasında yine bu DOKAP bölgesinde üretimini planladığımız bitkilerin olduğunu gördük ve bu 9 ilde hızlıca... Tabii, bu gerekçelerimizde endemik ve çeşitlilik bir tarafa önce biz neyi üreteceğiz dedik, önce bunu bir araştıralım. 2015-2017 yılları arasında şu kırmızıyla gördüğünüz taraftan biz bu 9 ilin üretilmesi gereken bitkilerinin bir envanterini çıkardık, araştırmasını yaptık, AR-GE’sini yaptık, analizlerini yaptık, farmokope ve istenilen standartlara göre. Orada 80 civarında bitki karşımıza çıktı, 9 ilde 80 bitki ki il başına neredeyse 10 bitki. Dedik ki: Bunun hepsini bizim üretmemiz mümkün değil. Ne yapalım? Acil olanların her ilde bir tanesinin bir an önce üretime kazandırmanın yoluna bakalım. 2018 ve içinde bulunduğumuz yıl dâhil olmak üzere her ilde bir tanesini öncelikli olarak ekonomik değeri yüksek olan bitkilerin üretimini başlattık. AR-GE’den ÜR-GE’ye giden bu yolda üretimin başlatılmasındaki alan toplam miktarı 180 dekarlık bir alan. Tabii, AR-GE’nin bize verdiği güç şu değerli katılımcılar: İlk defa bir bitkinin materyalinden, tohumu veya aksamından fide üretmek zorundasınız çünkü burada ürettiğiniz fideler bizim Yalova’da, Bursa’da ya da herhangi bir fide üreten serada hazır üretilen bir domates fidesi de değil. Dolayısıyla bu AR-GE’den elde ettiğimiz genetik materyallerden hareketle önce ihtiyacımız olan bu 180 dekarlık alan için fide ve fidan üretimlerini yaptık. Bunların hepsi ülkemiz için bir ilktir değerli misafirlerimiz. Özellikle de size ilk geldiğinizde ikram edilen çay yayla çayıdır, o da bir ilktir. Deneme alanlarımızdan üretilen size sunduğumuz sağlıklı güzel, öksürük kesici bir çayıdır. Fideleri görüyorsunuz ve 9 ilin markalarını oluşturmak için sağ tarafta gördüğünüz, dün ziyaret ettiğimiz, özellikle bu endemik özellikli alıçlarımız bizim en güçlü taraflarımızdan biri. Doğal olarak da Artvin’de kendiliğinden yetişen bir bitki ve Artvin’in coğrafyasında bizim gidip sulı tarıma uygun bir bitkiyi seçmemiz mümkün değil. O coğrafyanın kurak ve kıraç şartlarından dolayı yetiştirme zorunluluğumuz da var. Bizim için değeri ne? Bu, ilaç sanayisinin önemli bir hammaddesi; bu, gıda sanayisinin önemli bir hammaddesi; bu endemik bitki bizim rekabetteki güçlü tarafımız.

Rize’de bizim için yayla kekiği son derece önemli bir tercihti ya da isabetli bir seçimdi değerli katılımcılar, çayını içtiğiniz. Bu, Anzer kekiği olarak, yayla kekiği olarak, adına ne dersiniz deyin, markalaştırmak zorunda olduğumuz bir bitki. Trabzon’da maviyemişi çok konuştuk, bugün maviyemişe ait bir şey söylemeyeceğim ama Trabzon’da mürverimiz bizim son derece önemli bir ilaç hammaddesi değerli katılımcılar. Mürver aynı zamanda içecek olarak, çay olarak, pestil olarak, reçel olarak, aklınıza ne geliyorsa, çok değerli bir ilaç maddesi. Trabzon’da maviyemişten sonra bunu üretime sokmamız lazım. Bugün ziyaret ettiğimiz Giresun’daki o taflanımız çok değerli değerli katılımcılar, buna sahip çıkmak durumundayız. Tirebolu Belediye Başkanımıza dedim ki: Hiç olmazsa Tirebolu’nun girişinden çıkışına kadar şehrin peyzajında da bunu kullanalım da burada taflanla ilgili bir üretim olduğunu da farkındalık olarak sunalım. Başkanımız inşallah bunu gündeme getirecek. Çünkü her dem yeşil ve meyvesiyle, çiçeğiyle de çok görsel bir bitki değerli misafirler. Ordu’da bu limon melisa bizim için katma değeri yüksek olan aromatik bitkilerden bir tanesi. Samsun’da benim bir dakika durmam lazım çünkü salep bizi çok zorladı değer misafirler çünkü salebin üretim materyali olan yumrusunu bir yerden bulma şansım yok çünkü yasak, toplanması yasak ancak bunu Bakanlıklardan izin almak suretiyle, Tarım ve Orman Bakanlığından, Millî Parklardan ya da bitkisel üretimden izin alarak tohumluğunu toplayacaksın, üreteceksin, uzun bir hikâye. Çaldığımız kapılardan Millî Parklar bize kapıyı kapattı, dedi ki: “Yasak, sana salep de yok, tohum da yok, tohumluk da yok.” Ahmet İpek Genel Müdürlüğün kapısını çaldık, dedi ki: “Hocam, bizde umutsuzluk yoktur. Çözüm odaklıyız, biz ormancıyız. Ben bunu çözeceğim.” Sağ olsun BÜGEM’den resmî protokolle bu üretimde kullanmak üzere 2 ton, taşın altına elini koydular, yasağı deldiler ama üretime kazandırdık. Ben ülkem adına teşekkür ediyorum çünkü bu yasak ayetikerime falan değildi, doğrusu yapıldı. Peki, bundan sonra bu salebin geri dönüşü ne olacak? Üreticiye verirken şöyle bir protokol yaptık: Size 200 kilogram 1 dekara yetecek kadar tohumluk veriyoruz. Siz bundan 400 kilo kaldıracaksınız, beklenen verim bu. 200 kilogramını biz alacağız, tohumu baştan size bedava veriyoruz. 20 üreticimiz varsa örnek olarak söylüyorum 40, öbür sene 80 olacak şekilde... Bu salep bizi zorladı ama Sayın Genel Müdürlüğün marifetiyle, desteğiyle gerçekten zoru başardık, eksik olmasınlar. Çünkü salep şu anda doğal alanda çok tehdit altında, nesli tükenen bir bitki grubundan. İnşallah bundan sonra bu doğadaki bu tehdidi de bu şekilde kaldırmış olacağız.

Şimdi, Menemen’de yapılan tarım AR-GE ölçeğinde. Burada bizim farkımız üreticinin şu anda istediği tohumu karşılayıp üreticiye ürettirmek. Bu sene bu üretim programında bir ilki daha gerçekleştirdik. Tüm tarım sisteminde Tarım Orman Bakanlığımızın ÇKS sistemine ilk defa bir bitkinin üretimi girdi, çok önemliydi bizim için. Vaktimiz olursa bu üretim yapılan yeri inşallah Terme’de hep beraber göreceğiz. Hatta mevsimi şu anda salep soğanıyla, yumrusuyla toprağa kavuşturma işini beraber yapacağız. Dolayısıyla bu salebi çok önemsiyoruz ve böyle bir üretimi başlattık, hızlı bir şekilde bu izin yazıları, oraları geçtikten sonra Bayburt’umuzun çok değerli bir bitkisi var, biraz sonra herhâlde vedanın ikramı soğuk bir tarhun suyu olacak, şimdiden ben söyleyeyim. Sizi yayla kekiği çayıyla karşıladık, tarhun suyuyla uğurlayacağız çünkü çok değerli bir baharat ve içecek, çok hoşunuza gideceğini biliyorum.

Sarı kantaron, Artık Türkiye’de bir gündem olmaya başladı. Sarı kantaronumuzu Gümüşhane’ye mal edeceğiz inşallah. Ayrıca Alman bir firmanın bu altın otuyla ilgili, “altın çiçeği”, “ölmez çiçek” dediğimiz helichrysumla ilgili Ankara Gazi Üniversitesinde bir grup hekim ve eczacı arkadaşlarımızın da çok ciddi çalışmaları var. Onun gibi şimdi ilgi duyulan, üzerinde çalışmaları son aşamalara gelen bitkilerimizden biri de sarı kantaron. Sarı kantaron yağıyla ilgili ciddi, önemli bir çalışma var.

Tabii ki DOKAP bölgemize sonradan ilave olan ama tarımda -ben bunu her yerde söylüyorum- çok hızlı ilerleyen bir ilimiz Tokat. Tokat’ta da hünnapla ilgili çok hızlı bir üretim çalışması başlattık.

DOKAP bölgesinin bu çok değerli üretim bilgilendirmesini, üretimden tüketime 2023'teki hedefimiz 4-5 başlıkta şöyle: Üretim, kalite, sürdürülebilirlik, pazarlama, tüketim. Tüketimi ihmal ediyoruz. Bir şeyi tükettirebiliyorsanız üretime ihtiyaç vardır değerli dostlar. Onun için, sağlık profesyonellerine, diyetisyeninden doktoruna, eczacısına, bizim bu bitkilerin faydalarıyla ilgili tüketim politikalarımızı iyi yapmamız lazım, bunları tükettirmemiz lazım çünkü önemli.

Bir hazırlığımızı daha paylaşmadan geçemeyeceğim, uluslararası ticaret hazırlıklarımız da başladı. Malumatınız var, bilginiz var, hazıranda bir Çin heyeti geldi. Çin heyetinin bu ziyaretinde boş durmadık, bu DOKAP bölgesindeki üretilen tıbbi aromatik bitkilerin yani organik sertifikalı bitkilerin İngilizce, Çince bütün kataloglarını TEKFEN Tarım, yine ANG Vakfının ilgili firması Nihat Bey'in kurduğu firma bu katkıyı bize yaptı, kataloglarını hazırladı ve Türkiye'de resmî bir taraf olarak dedi ki: "Ey Çin heyeti, arzu ediyorsanız bundan sonra bu katalogda gösterdiğimiz standardize, kaliteli, sürdürülebilir, dünya piyasasında rekabet edebileceğimiz bu tıbbi aromatik bitkilere biz de hazırlık yapıyoruz." Değerli katılımcılar, kekikten yağına, bu bitkiden hammaddeye, katma değer çok önemli ve aynı şekilde bitkiden ilaca giden bu yolu zaten bugün çok dinledik, bunlar inşallah bir an önce ülkemizin gündemine ürün olarak döneceğinden hiç şüphem yok çünkü bütün disiplinler, ormancısından eczacısına, tıpcısından ziraatçısına herkes emek veriyor. gerçekten iyi de gidiyoruz. Yani ben hep pozitif taraftan bakıyorum, şu anda yolun yüzde 51'ini geçtik. Kaldı ki Yaradan'ın büyük bir hediyesi. Millî iradenin temsilcileri olarak sizlerin de konuya hassasiyet göstermeniz, gelip buralarda bu yapılan çalışmaları görmüş olmanız bize ayrıca güç veriyor, hassaten ülkem adına teşekkürlerimi arz etmek istiyorum.

Sonuçta, bu işe emek veren yediden yetmişe herkese bir akademisyen olarak ben en kalbi teşekkürlerimi, şükranlarımı, saygılarımı, sevgilerimi şahsınızda buradan iletmek istiyorum.

Bu projeye emek veren DOKAP'ı yürekten kutluyorum, alkışlıyorum.

Sağ olsunlar, var olsunlar. (Alkışlar)

BAŞKAN – Evet, sorusu olan...

Süreyi iyi kullanalım yoksa salebi göremeyeceğiz.

Onursal Başkanım İlksen Hanım, buyurun.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Ben bu gezide bayağı şımartıldım, öncelikle Başkanımıza teşekkür etmek istiyorum. "Onursal Başkanım aşağı yukarı..." Mısır istedim mısır yenildi, "hamsi" dedim hamsiyi Yüksel Başkanım ayarladı. ANG Vakfına Ümit Bey'in nezdinde herkese teşekkür ediyorum, DOKAP'a bu projeden dolayı teşekkür ediyorum, benim arkamdan da önümden de güzel konuşan Yüksel Hocama teşekkür etmek istiyorum.

Bir soru soracağım. Bu, şu anda mesela Ordu'da melisa officinalis mi?

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN - Değil, lippia citriodora.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Peki, buna niye karar verdik? Yani var mı müşterisi? Benim hep kaygım ve hep söylediğim -sözünüzü kesiyorum- biz eylem planı yaparken de veya tıbbi aromatik bitkileri yönlendirirken de müşterisi olmayana girmeyelim... Mesela şu anda keşke o melisa officinalis olsa aroma terapide bir firma bunu çok bekliyor.

Nasıl planlanıyor? DOKAP işleyişini bilmediğim için soruyorum.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN - Sayın vekilim, teşekkür ederim bu güzel soru için.

Lippiayı niçin seçtik? Şunun için seçtik: O lippiayla ilgili özellikle Ege Bölgesi'nde çok ciddi bir üretim var, Ege Bölgesi'ndeki bu üretimden ihracata yönelik çalışmaları var. Bunu biz dar bölgede yetiştirebildiğimiz yani...

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Ege neye satıyor?

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN - Ege şu anda piyasaya satıyor ve...

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Neye, neye... Yani ne amaçla?

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN - Çay olarak. Ben hemen söyleyeceğim.

Urfa’da bir çiftlik var yine aynı şekilde bu mantıkla kurulmuş. Urfa’da kurulan çiftlikte üretilen lippia, melisa officinalis değil, bu bahsettiğimiz melisa türü şu anda Mehmet -soy ismini hatırlayamadım- İngiltere’ye ihraç ediyor. İhraç edilen bir ürünü “Niye üretiyoruz?”dan ziyade... İngiltere’ye ihraç ediliyor. Bu resmi kayıtlarda olan bir şey. Dolayısıyla, Türkiye’de baktık ki bunun çok ciddi bir üretim eksikliği var. Ordu’nun iklim yapısının bu melisanın üretimi için son derece uygun olduğunu gördük, hatta orada biz passiflorayla ilgili bir üretim yaptık, passifloraya da çok uygundu ama sektördeki talepleri tıttığımız zaman bu melisa cinsi birazcık daha ön plana çıktığı için orada bunu başlattık ama sizin dediğiniz melisa officinalisin üretimiyle ilgili özellikle fitoterapi sertifikası almış hekimlerimizin bize sürekli söylediği “Hocam, ne olur melisa officinalis üretin.” O uyarınıza, katkınıza yürekten katılıyorum. Biz, bununla beraber hiç tercih yapmadan melisa officinalis üretmek zorundayız.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Şimdi, kültür olarak hepimiz için geçerli bu yani kimsenin kimseyi eleştirecek durumu yok, bir şeyin adı melisaysa, bir şeyin adı lavantaysa doğru geliyor bize.

Sayın Başkanım, şu anda bir lavanta kirliliği yaşıyoruz çünkü lavanta bir para etti, Isparta’da bu parladı, insanlar bir lavantadır ekiyor ama lavanta angustifolia, gerçekten parfümeride kullanılan, ilaç sektörünün veya aromaterapinin aradığı yok. Bu arada biz doğayı ve toprağımızı taşıyor ediyoruz çünkü bu bitkidir sonuçta, döküyor çıkıyor, döküyor çıkıyor, o döküldüğünde toprağa karışımına neden oluyoruz.

Bence, bu tarz projeler -ben ANG Vakfından da hassaten rica ediyorum- ulaşabildiğinizde biz emrinizdeyiz ama olmadığında da gerçekten bir liste hazırlarken tarım il müdürlerine -ben kendi müdürümden de onu rica ediyorum sürekli- ne olur danışmadan kimse ekmesin. Tarım Kredi Kooperatifleri AŞ’yle de ben sık sık görüşüyorum bu konuyu, kayıtlı çiftçilerimize kamu olarak, vekil olarak, hoca olarak hepimizin danışmanlık hizmeti vermemiz lazım, bu toplu kalkınma veya bu DOKAP ve GAP paraları boşa gitmesin diye.

Bir de Başkana soracağım, bu DOKAP’ın parası Kalkınma Bakanlığından mı, Hazine’den mi?

DOKAP BAŞKANI YUSUF MENGİ - Hazine’den.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Bizim yerli paramız değil mi?

Yani bunlar hakikaten çok kıymetli şeyler. Bakın, bu kadar insan, bir otobüs dolusu adam geziyoruz, bunların doğru yerlere ulaşması lazım. Ormanımız güçlü, hepimiz güçlüyüz ama ne olur... Biz siyasiler nasıl hepimiz sokağa iniyoruz, burası ilimiz değil, lokantaya girerken “Afiyet olsun.” diye giriyoruz Başkanım, bu bir alışkanlık. Ben şu anda vekil değilim, herkese geçmiş olsun diyorum. Yani bu işi bütün bürokratlarımdan, tüm arkadaşlarımdan ben rica ediyorum, özellikle bu çok ciddi konu, bir kez doğru yaparsak yapabileceğimiz, doğru yapamazsak bir nesil kaybedecek bunu.

O yüzden, ben özellikle tüm bürokratlarımızın nezdinde tüm Türkiye’deki bürokratlara rica ediyorum, tarım il müdürlükleri bizim için çok önemli, bizim kilit noktalarımız, ilçe müdürlükleri...

Tarım çok büyük bir teşkilat, orman çok büyük bir teşkilat, bunların indiği yerlere... Bir de eczaneler var, serbest eczacı, biz para kazanacağız diye 2 kişinin olduğu yere gidip eczane açıyoruz. Meslektaşlarımız da bu konuda çok önemli. Biz bize sormadan söyleyelim, ben şu anda davul zurna

herkese anlatıyorum, ben bütün bürokratlarımdan da hocalarımdan da rica ediyorum, size sormadan hareket etmeyecek çiftçiler hâline getirelim çünkü çiftçi kolayı seviyor, ucuza bulduğu tohumu, fideyi seviyor. Bununla ilgili çalışmalarımızda, raporumuzda zaten Sayın Başkanım da buna değinecektir herhâlde. Sıçratacak şeyler iletelim diyorum.

Teşekkür ediyorum.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN - Evet, müsaade ederseniz Sayın Vekilim...

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Ayrıca beni övmeye devam edin lütfen.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN - Estağfurullah.

Şimdi, bu projemiz içerisinde Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dekanı İlkey Hanım, Orman Fakültesinden İbrahim Bey aramızda. Sonuçta ortak aklın sonucu olarak bu bitkilerin üretimiyle ilgili bir planlama yapılmıştır. Benim tabii ki diğer melisa ile bu melisanın tercihi konusunda bir ayırım yapma yönünde bir tavrim asla olmayacaktır ama ihraç edilebilen bir ürün olduğu için bunun üretiminin ülkemiz için önemli olduğunu düşünerek İlkSEN Hanım, Sayın Vekilim, böyle bir şeyi biz gündeme getirdik. Eğer böyle bir katma değeri olmasaydı bunun ülkemizde üretilmeyen bitkiler grubundan olması gerekirdi. Adres de veriyorum, şimdi aklıma geldi: Urfa'da Mehmet Uludağ ismi. Bu arkadaşımız bu bitkiyi üretiyor ve İngiltere'ye satıyor. Dolayısıyla bu tür katma değeri yüksek olan bitkileri bizim bir miktar üretmemiz lazım. Bunu tonlarca veya işte tek bitki olarak Türkiye'nin her tarafına yaygınlaştırma şansımız yok çünkü öyle bir konuda bunun pazar sorunu olabilir ama bizim şu anda Lippiayla ilgili bir pazarımız var çay olarak ve diğer sektörlerde kullanımıyla ilgili. Ve ihraç edilen bir ürün olduğu için bunu biz bu şekilde değerlendirdik. Tabii ki bunun sonrasını da pazar yönetecektir.

Teşekkür ederim, sağ olun.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Mesela hünnap doğru bir ürün çünkü hünnap şu anda yerli piyasada da çok satılıyor ve o bir meyve, alıç bir meyve ama tıbbi aromatik bitkinin kalifikasyonun, içeriğinin, bunların hepsinin çok önemli başlaması lazım ki doğru gitsin yani.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN - Hata şansımız yok Sayın Vekilim, kesinlikle katılıyorum, öyle bir hata yapma şansımız yok.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Yani bu kadar emek var, bu kadar büyük bir masa kurulmuşsa burada, Meclisimiz de takip ediyorsa seçimi...

BAŞKAN – Evet, bir sorumuz daha var yoksa salebi göremeyeceğiz.

Buyurun.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARLA BİTKİLERİ MERKEZ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ FATMA AYHAN - Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğümüze bağlı olarak Tarım Bakanlığının 2 araştırma enstitüsünde saleple ilgili araştırmalar yürütülüyor. araştırma enstitümüzde 700 metreden daha aşağıdaki rakımlarda ve uygun iklimlerde yetiştirilebilecek salep çeşitleriyle ilgili çalışmalar yürütülüyor. Kahramanmaraş Araştırma Enstitüsünde de aynı şekilde besi ortamında salep tohumlarının çimlendirilmesine yönelik bir proje yürütülüyor, ondan da sonuç alınmak üzere.

Bilgilerinize arz ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Salep konusunu orada da konuşmaya devam ederiz.

Teşekkür ediyorum Yüksel Hocam.

Başka sorusu olan? Yok.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN - Teşekkür ediyorum.

Selametle ayrılalım.

BAŞKAN – Biz de çok tebrik ediyoruz.

Burada gerçekten DOKAP Başkanımız güzel bir ev sahipliği yaptı. Tüm projelerin olduğu yerde, Samsun’da da devam edecek, bir Tokat’ı görmemiş olacağız, Gümüşhane ve Bayburt’u da görmeyeceğiz. Gerçekten Gümüşhane ve Bayburt da -hep Artvin, Artvin dedik ama- Artvin kadar bitki çeşitliliği olan bir yer aşağı yukarı, orası da çok zengin bir bölge, alçak rakımdan yüksek rakıma gittiği için. Güzel çalışmalar. İnşallah önümüzdeki günlerde Plan ve Bütçeye siz de geleceksiniz. Bu bizim Komisyonla ilgili bilgilerinizle bizi yine orada da bildirebilirsiniz rapor hâlinde. Hatta aynı güne denk gelirse -çarşamba günü- size de orada diğer Komisyon üyelerimizle bir ev sahipliği yaparız.

İlginizden dolayı çok teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati:16.54

